

530 Ft (MME-tagoknak térítésmentes)

MADÁRTÁVLAT

Madártani és természetvédelmi folyóirat

XIV. évf. 2. szám – 2007/nyár

Jelentés a déli végekről • A partifecske védelme • Barátom: a vörösbegy

nka
Nemzeti Kulturális Alapprogram

MADÁR HATÁROZÓ

BAGLYOK IV.

A **gyöngybagoly** (*Tyto alba*) az egyik legnehezebben megfigyelhető bagolyfajunk. Szinte kizárólag éjszakai aktivitású, a nappal épületek belsőjében (például padlásokon, templomtornyokban stb.) tölti. Jelenlétét leginkább kísérteties, rikoltozó hangja, valamint a pihenőhelyén szétszórt, jellegzetes, nagyméretű, lekerekített köpetei árulják el. Két változata (alfaja?) fordul elő, a fehér mellű nagyon ritka. A sötétmellű alsó oldala rozsdás narancssárga. Hátoldala szürke, narancsos foltokkal. Arcfátyla jellegzetes szív alakú (már a pihés fiókokon is jól látszik), szeme fekete. Lába vékony, nagyon hosszú (röptében gyakran lógatja).

Eltérő korú gyöngybagolyfiókák

Hóbagoly (tojó)

Gyöngybagoly

Vöröses alsótest, apró pöttyökkel

Hosszú és vékony lábak

Szív alakú arcfátyol, fekete szem

Szürke hátoldal

Karvalybagoly

Sárga szem Fekete keret az arcfátyol körül

„Karvalymintás” alsótest

Hosszú faroktollak

A **hóbagoly** (*Nyctea scandiaca*) és **karvalybagoly** (*Surnia ulula*) rendkívül ritka kóborló hazánkban. E bagolyfajok felismerése nem okozhat gondot. Mindkettő aktív nappal is. A hóbagolynak csak a hímje hófehér tollazatú, a tojók és fiatalok keresztcsívosak. A karvalybagoly hosszú faroktollai röptében és ültében is feltűnőek. Szeme sárga, arctájéka fehér, jellegzetes fekete kerettel.

Grafika: Kókay Szabolcs - www.kokay.hu

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) kiemelten közhasznú társadalmi szervezet

„A természet szolgálatában”

1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel: 275-62-47
Fax: 275-62-67
www.mme.hu

Főszerkesztő: **Ujhelyi Péter**

Munkatársak:

Bagyura János Ragadozóvédelem
Drexler Szilárd MME-hírek
Fatér Imre Tűzokvédelem
Hadarics Tibor Faunisztika
Horváth Zsolt Természetvédelem
Karcza Zsolt Vonuláskutatás
Kovács András Natura2000
Lovászi Péter Gólyavédelem
Magyar Gábor Általános madártan
Nagy Károly Monitoring
Péchy Tamás Rákospipera-védelem
Szabó Balázs Fontos Madárélőhelyek
Szép Tibor Általános madártan
Vándor Barbara Környezeti nevelés
Varga Gábor Web-hírek

Tudományos tanácsadók:

Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)
Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)
Csorba Gábor (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)
Csörgő Tibor (ELTE TTK, Biológiai Intézet)
Fekete Gábor (akadémikus, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet)
Kordos László (MÁFI Országos Földtani Múzeuma)
Láng István (akadémikus, MTA elnöki tanácsadó)
Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növényzeti Tanszék)
Papp László (akadémikus, MTA-MTM Állatökológiai Kutatócsoport)
Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

Fotográfiai tanácsadók:

J. Artyuhin • **Bécsy László** • **Berta Béla**
• **Forrásy Csaba** • **Kalotás Zsolt**
• **Kármán Balázs** • **Máté Bence** • **Novák László**
• **Streit Béla** • **Suhayda László** • **Vizúr János**

Grafikusok: **Kókay Szabolcs**, **Matyikó Tibor**

Tipográfia: **Gór András**

Tördelés, nyomdai előkészítés: **Kitaibel Bt.**
Szerkesztőségi titkár: **Bányai Lászlóné**
Terjesztés: **Harangi István**

Alapító főszerkesztő: **Schmidt Egon**
Felelős kiadó: **Halmos Gergő** az MME igazgatója

Nyomás és kötés: Korrekt Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: **Barkó Imre** ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

Támogatónk:

A címlapon: **Hawaii lúd** – **Buzás Balázs** felvétele

Címlapterv: **U.P.**

Kéziratokkal és lapszerkesztéssel kapcsolatos információk:
www.madartavlat.hu

Küldöttközgyűlés

Az MME május 26-án rendezte meg az év egyik legfontosabb eseményét, a Küldöttközgyűlést. A helyi csoportok által delegált küldöttek ezen a fórumon szavazataikkal dönthetnek az Egyesület rövid, közép és hosszú távú működéséről. Így volt ez az idei évben is. A 2006 áprilisában választott új Elnökség legfontosabb elmúlt évi feladata az MME Stratégia és Alapszabály módosítási javaslatainak előkészítése volt. Különösen az Alapszabályban voltak olyan kérdések (név rövidítése, logóváltás stb.), melyek rendezése elengedhetetlenül fontos a megkezdett reformok folytatásához. A Küldöttközgyűlés minden bizonnyal legörömtelibb eseménye a kitüntetések átadása volt.

- **Rékási József** / Örökös tag
- **Krug Tibor** / Örökös tag
- **Szögi Lajos** / posztumusz **Brellos Tamás-díj**
- **Nagy Sándor** / **Brellos Tamás-díj**
- **Kagyryák Pál** / **Brellos Tamás-díj**
- **Varga Ferenc** / posztumusz **Chernel István-díj**
- **Boldogh Sándor** / **Chernel István Emlékérem**
- **Solti Béla** / **Chernel István Emlékérem**
- **Ambrus Béla** / **Chernel István Emlékérem**

Ezt követően került sor az elnökségi, az ellenőrző- és fegyelmi bizottsági beszámolóra, majd a 2006. évi pénzügyi jelentés, és a 2007. évi pénzügyi terv előterjesztésére. A küldöttek a beszámolókat egyhangúlag, vagy a szükséges többséggel elfogadták. Az MME 2006. évi Közhasznúsági jelentése tetelesen tartalmazta a szakosztályok beszámolóit is, valamint az utóbbi évekhez képest örömteli előrelépésként, az összes helyi csoport eredményeinek bemutatását is. Így ez a dokumentum minden tagtársunk, és bármely külső érdeklődő számára is teljes képet ad az Egyesület széleskörű tevékenységéről.

A leghosszabb vitára és egyeztetésre az Alapszabály módosítási kapcsán került sor. Ez nem véletlen, hiszen itt olyan érzékeny kérdésekről kellett döntenie, mint pl. a logóváltás. A mintegy 87 küldött ezzel kapcsolatban arra az álláspontra helyezkedtek, hogy maradjon az MME régi, „túzokos” logója. Összességében a Küldöttközgyűlés konstruktív hangulatban, eredményesen dolgozott. A nyitva maradt, és újonnan felmerült kérdésekről az őszi Tanácsadó Testületi Ülésen folytatódik az egyeztetés.

Orbán Zoltán

A tartalomból

JELENTÉS A DÉLI VÉGEKRŐL I.	4	
11 PARTIFECSCKE – KIS VÁNDOR NEHÉZ HELYZETBEN	18	
BARÁTOM, A VÖRÖSBEGY	25	
34 A LOPÓTÖK	26	
FIÓKÁK, MADARAK, EMBEREK	36	

A HAWAII LÚD

AZ ÉJSZAKA NESZTELEN ÁRNYAI

A tábortűznél melegedő iskolai csoport a sumonyi táborban

© BANK LÁSZLÓ

Sumonyi táborozók

© BANK LÁSZLÓ

Munkacsoport madármegfigyelésen

© BANK LÁSZLÓ

Gyűrűzőhely a sumonyi táborban

© SZEKERES TIBOR

Jelentés a déli végekről I.

Hajdanán, a török időkben Pécs, Siklós és Szigetvár végvári vitézei vették fel a harcot a betolakodó ellenséggel. Huzamosabb ideig csak Szigetvár hős védői állták a sarat, akik vitézségből és hazaszeretetből mindenki számára követendő példát mutattak. Miként egykoron a végvári vitézek, úgy állnak a vártán napjainkban a baranyai madarászok. Mert lehet gyönyörködni a természet szépségeiben, a madárdalos májusi reggelekben, a harmatos rétek nyíló virágcsodáiban, de a pénz mindenható világában megvédeni a természeti értékeket már annál nehezebb.

KEZDET BEN VALA SUMONY

Az egyesület Baranya megyei Csoportja 1974-ben alakult. A következő 7-8 év a klasszikus madarászás jegyében telt el. Talán az útkeresés, az erőgyűjtés a legjobb kifejezés erre az időszakra, hisz a szinkronmegfigyeléseken és a fészkelő madárállományok felmérésén kívül más programokban a tagság aktivitása még nem volt számottevő. Sajnos a vezetőség összetétele is folyamatosan változott, ami nem kedvezett a hatékonyabb irányításnak.

Néhány fiatal és lendületes madarász számára azonban mindez kevésnek bizonyult. Az „öregek” tapasztalatait hasznosítva, de velük folyamatosan vitatkozva az 1980-as évektől kezdve dolgoztuk ki és indítottuk be az új programokat. Ehhez kialakítottunk egy olyan tagsági rendszert, melyben rendszeres tájékoztatással, az eredmények visszacsatolásá-

val, s nem utolsó sorban hatékony szervezéssel valósítjuk meg a programokban való minél nagyobb és minél aktívabb részvételt.

Miként a vallásos ember számára a Biblia bevezető sorában említett „ige”, ezt jelentette számunkra Sumony. Ha valaki még nem tudná, a megye délnyugati részén fekvő kisközségben Baranya megye legnagyobb kiterjedésű tórendszere található. Bár a tavak nagysága eltölpül egyes alföldi tórendszerek nagysága mellett (alig haladja meg a 200 hektárt), mégis rendkívül gazdag madárvilágnak ad otthont fészkelési, vonulási és telelési időszakban egyaránt. Nem véletlen, hogy már 1964 óta része az európai szinkronhálózatnak, s ma a megye madarászainak legkedveltebb zarándokhelye.

A tórendszeren szinte önmagától adódott egy madárgyűrűző tábor létrehozása. Az elsőt még 1981-ben szerveztük

lelkesen, de tapasztalatlanul. A következő években aztán kialakítottuk a működés rendszerét, a végleges hálóállásokat és létrehoztunk egy olyan táborbázist, ahol az év minden időszakában lehetőség nyílik a madarak befogására. A kezdeti 21 napos tábor mára 200 nap körülire

bővült úgy, hogy a tavaszi és nyári vonulási időszakot teljes egészében lefedjük. A téli hétvégi jelölések pedig a telelő madárállományok vizsgálatát célozzák.

A Sumonyi Madárvonulás-kutató Állomás – most már így nevezzük – mára a madárgyűrűzés egyik hazai Mekkájává vált. Jelenleg az ország legrégebbi folyamatosan működő gyűrűzőhelye, amely elismerést és szakmai rangot vívott ki nemcsak itthon, hanem nemzetközi téren is. Az eddig jelölt közel 220 ezer madárral jelentősen bővítettük az egyesület gyűrűzési adatbázisát. Az idén a madárgyűrűzés centenáriumát ünnepel-

jük, s büszkék vagyunk arra, hogy már 27 éve folyamatosan hozzájárulunk a hazai madárvonulás-kutatás fejlődéséhez.

A FOLYTATÁSBAN MÁR NEMCSAK SUMONY VALA

A sumonyi táborban rendszeresen összejöttek olyan fiatalok, akiket a természet szeretetén túl a gyakorlati védelmi megoldások is érdekeltek. Itt alakultak ki egy-egy téma iránt komolyan érdeklődő baráti társaságok, gyakran itt tudatosult

a fejekben az egyes védelmi programok szükségessége, itt érlelődtek ki azok a gondolatok, melyek új tevékenységi körök nagyobb léptékű megvalósításának kidolgozását eredményezték. Ezek végleges formájukat a megfelelő fórumokon (közgyűlés, vezetőség) történt egyeztetések után nyerték el.

A sumonyi ifjú madarászok köréből kerültek ki a denevérvédelmi, majd a hulló- és kétéltűvédelmi munkacsoport tagjai. Rövidesen már maguk szerveztek tematikus táborokat. A kisemlős

kutatás iránt érdeklődőkből mára egyetemi szintű szakmai műhely jött létre. Mások egyes madárfajokhoz kötődően (pl. fehér gólya, gyöngybagoly, stb.) kapcsolódtak be a programokba.

Összességében elmondható, hogy Sumony az ifjúságnevelés, szemléletformálás terén is a csoport leghatékonyabb bázisává vált. Sok fiatal kapott olyan alapfokú szakmai képzést, amely későbbi önálló természetvédelmi munkájukat alapozta meg. A sumonyi táborozókból ma már jónéhányan dolgoznak az állami természetvédelem különböző szakterületein. Az egyesület ezzel is hozzájárult és folyamatosan hozzájárul az egyetemes magyar természetvédelem fejlődéséhez.

RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM

A ragadozók védelme nagyon sokáig elhanyagolt területe volt a hazai természetvédelemnek. A múlt század elején még Herman Ottó is úgy vélekedett, hogy nagy részüket tűzzel-vassal irtani kell! Még ő sem ismerte fel a természetben betöltött szerepüket. Alapvető változást csak az egyesület megalakulása hozott, s a ragadozók szerepének megítélésében öröndetes módon viszonylag gyors szemléletváltozás következett be. Szükség is volt erre, hisz a fajok egy része már a kipusztulás szélére sodródott (kerecsen, rétisas, stb.).

Megegyező programunkat – kapcsolódva az országos program egyes részterületeihez – azzal a szándékkal indítottuk be, hogy pontos képet kapjunk a megyében fészkelő fajok elterjedési és gyakorisági viszonyairól, s az ismeretek birtokában szervezzük meg a fokozottan védett fajok élőhelyeinek védelmét. A fészkek rendszeres ellenőrzése pedig a költési időszak veszélyeztető tényezőinek kiszűrését szolgálja. A hasonló élőhelyi adottságok miatt e program keretében foglalkozunk a fekete gólyák és a hollók védelmével is.

Első lépcsőben 1988-2003 között részletes fészektérképezéseket végeztünk. Erdészeti üzemegységekre bontva 105 ezer hektár erdőt vizsgáltunk át tüzetesen, de a vonalas létesítmények

Egerészölyv-fiókák

© BANK LÁSZLÓ

(utak, csatornák, stb.) melletti fasorok, a fás legelők és a spontán beerdősödött területek sem kerültek el figyelmünket. A munka eredményeként 4.742 fészket találtunk, melyből 2.028 bizonyult lakottnak.

Már a munka folyamatában a hatóságok, a tulajdonosok és a vadásztársaságok bevonásával azonnali egyeztetéseket kezdeményeztünk a fokozottan védett fajok fészkeivel kapcsolatban és szinte minden fészkek esetében sikerült megnyugtató eredményt elérnünk. A fészkekfelelősök tevékenysége sok zavaró tényezőt szűrt ki, így a kirepülő fiókák száma is növekedett. A tervszerű munka eredményeként a rétisások száma a kezdeti 4 párról 22 párra nőtt, a fekete gólyák állománya 20-30 pár között állan-

Áraműtés következtében elpusztult egerészölyv

© BANK LÁSZLÓ

dósult, ismét visszatepedett a vörös kánya (2-4 pár), a holló pedig az országos tendenciával megegyezően annyira gyakorivá vált, hogy a fokozottan védett státuszát meg kellett szüntetni. A rendszeres ellenőrzéssel érintett fészkek száma jelenleg 145 a megyében.

A ragadozómadarak védelmének fontos részét képezi a távvezetékeken, transzformátor oszlopokon történő madárpusztulások megakadályozása, minimalizálása. Főleg a 20 KV-os vezetékek oszlopain jelentős a madárelhullás. A tartókarok leszigetelésének folyamatában a kezdetek óta részt veszünk. Az E.ON DÉDÁSZ Rt-vel kialakított gyümölcsöző kapcsolatnak köszönhetően az általunk felderített veszélyes szakaszok oszlopaira minden esetben

Gyöngybagolyvédelem

Az egyesület 1985-ben választotta az év madarának a gyöngybagolyt. A megyében ettől kezdve beszélhetünk a faj hatékony gyakorlati védelméről. 1985-86-ban részletes felmérést végeztünk az egyházi épületekben (tornyok, kápolnák, haranglábak). A kapott adatok alapján határoztuk meg a védelem fő irányát. Ez alapvetően a fészkelési lehetőségek bővítését jelenti a hagyományos költőhelyeken.

Az első költőládákat már 1987-ben kihelyeztük a lezárt tornyokba, s a kihelyezéseket – kisebb-nagyobb intenzitással – azóta is végezzük. A ládákat (jelenleg 129 db) folyamatosan ellenőrizzük, takarítjuk, ill. karbantartjuk, s rögzítjük a legfontosabb költési paramétereket. Csak ebben a programban 50 tagtársunk vesz részt, akik kidolgozott szakmai útmutató alapján tevékenykednek.

A költőládás bagolytelepítésnek vannak ellenzői, vannak, akik ezt a védelmi módszert természetvédelmi szempontból nem tartják kívánatosnak. Az indokok többségét a baranyai eredmények nem igazolják. Álljon itt csupán egyetlen adat: a telepítés 1987-es kezdete óta költőládáinkból 2.630 gyöngybagoly és 332 macskabagoly fióka repült ki. Ha ez természetvédelmi szempontból nem kívánatos...?

© PÁLFAI LÁSZLÓ

Költőláda kihelyezés a csányoszrói református templomban

kapcsolatos közzgondolkodás. Akinek megmutatunk egy anyányi bagolyfiókát, egy életre megszereti! Így is lehet hatni az emberekre, de a program eme szemléletformáló részéhez azért van némi szóróanyagunk is (matrica, baglyos-denevéres füzet).

A baglyok világa tanulmányozásának mintegy mellékterméke a kisemlősök kutatása. Az élőhelyeken rendszeresen összegyűjtjük a köpeteket. Ebben a munkában a legváltozatosabban táplálkozó bagolyfaj, azaz a gyöngybagoly a fő vizsgálati alany. Az elmúlt 20 év folyamán olyan nagy mennyiségű köpetanyagot gyűjtöttünk össze, hogy a PTE Természettudományi Karán a kiértékelésre szakosodott gárda alig győzi a munkát. Bár az analízis az utóbbi időben felgyorsult, még így is jelentős lemaradásban vannak. Ennek ellenére a kiértékelte zsákmányállatok száma már a 300 ezret is meghaladja. Az adatok alapján számítógépes térinformatikai rendszerben jelenítjük meg a kisemlősök baranyai elterjedését.

A túronyi templomtorony felújítás alatt

© BANK LÁSZLÓ

Gyöngybagoly fiókák költőládában

© TANNER TIBOR

szigetelőpapucskok kerültek és számos, a gólyákra veszélyt jelentő trafót is biztonságossá tették. Az áramszolgáltató már igen hamar felismerte a szigetelések nemcsak természetvédelmi, hanem gazdasági hasznosságát is. A többletköltség viszonylag hamar megtérül a kevesebb üzemzavar miatt, ezért a szigeteléseket folyamatosan végzik. Úgy becsüljük, hogy Baranyában a 20 KV-os hálózat oszlopainak kb. felén elvégezték ezt a munkát.

A fészket nem építő fajok fészkelési lehetőségeinek bővítésére is nagy gondot fordítunk. A vörös vércse a megyében, a számára megfelelő élőhelyeken néhány évtizeddel ezelőtt még mindenhol gyakori fészkelő volt. Elsősorban az élő- és fészkelőhelyek megszűnése miatt állománya napjainkra mindössze néhány párra zsugorodott. A faj kipusztulásának megakadályozása érdekében 2005-ben munkacsoportot hoztunk létre, melynek elsődleges feladata, hogy műfész-

kek kihelyezésével segítsük elő ismételt megtelepedésüket. Eddig 117 műfészket helyeztünk ki számukra, s már a kezdeti eredmények is biztatóak.

Mesterséges fészkekalapokat a nagytestű fajok leszakadt fészkei esetében is építünk. Főleg a fekete gólyáknál van erre szükség, mert a viharok e fajnál okozzák a legtöbb kárt. A létrehozott fészkekalapok nagy részét elfoglalták a madarak.

GÓLYAVÉDELEM

Azt gondolhatnánk, hogy egy olyan madárfaj, mint a fehér gólya, melynek élete a szemünk előtt játszódik le, a könnyen védhető fajok közé tartozik. Ez részben igaz is, de a védelmi problémák sokkal összetettebbek.

A fészkelőhelyeket meg lehet óvni, a villanyoszlopokra épült fészkeket tartóra lehet helyezni, a fészkelési lehetőségeket fészkekalapok kihelyezésével lehet bővíteni, a sérült gólyákat lehet ápolni és visszaengedni a természetbe. Baranyában is élünk ezekkel a lehetőségekkel. Pl. a meglévő fészkek mellett közel 350 fészkealap várja költsékre a gólyákat, az állomány mégis egyre fogyatkozik. Az

Fészektartó kihelyezése Kétfalun

© BANK LÁSZLÓ

pályákra sem sportolni járnak, s időnként még a harkányi strandon is próbálnak zsákmányt szerezni. A fürdő igazgatója meg tépi a haját, mert ha megtudja az ÁNTSZ, bezárja a strandot, hisz soha sem lehet tudni, kibem bujkál a madárinfluenza. Pokolba kívánja a gólyát, úgy ahogy van, mint ahogy gyakran a háza előtti oszlopon sem nézi jó szemmel fészkelésüket a tulaj, mert a járdájára piszkítanak, s éjjel szegény nem tud aludni a fiókák zajongása miatt. Ezek mindennapos problémák az átlagos „pógár” esetében.

Még szerencse, hogy mi, madarászok nem vagyunk átlagosak. Hülyének is néznek bennünket ez miatt, hisz aki nem idomul a multik által reklámokkal megrendszabályozott tömegbe, minden lehet, csak rendes ember nem. De már fel sem vesszük, rakjuk ki szorgalmasan

a fészkealapokat (hátha mégis!), egyeztetünk az áramszolgáltatóval, hova rakja ki a fészektartót és melyik trafót szigetelje le, győzködjük a legelő tulajdonosát, nehogy felszámolja az állatállományát, mert akkor gólya sem lesz (hogy tönkre megy bele, már kit érdekel!), s közben várjuk a tavaszi jó időt, hogy a gólyák időben vissza tudjanak jönni. Ha kedvezőtlen az időjárás, mint ahogy 1997-ben és 2005-ben volt (e két évben 80, ill. 50 párral csökkent a megye fészkelő állománya az előző évihez képest), akkor meg szidjuk a globális fölmelegedést előidézőket, s közben még azt sem tudjuk pontosan, hogy van-e globális fölmelegedés.

Szóval, nem egyszerű ez a fehér gólya védelem, de mégis tesszük a dolgunkat szorgalmasan a saját lehetőségeinken belül. Mert még mindig szeretjük ezt a hosszúlábú, piros csőrű madarat, a tavasz

Gólyafészkek áthelyezése Majson a templom felújítása miatt

© BANK LÁSZLÓ

1996-os 298 párral szemben 2006-ban már csak 207 pár fészkel.

Az alapvető probléma tehát nem a fészkelőhelyekkel, hanem a táplálkozó területekkel van. S itt a tulajdonosi jogcímek hiányában alig tudunk tenni valamit! A belvizes területeket meliorálták, a legjobb gyepet beszántották vagy azok művelés hiányában beerdősödtek, s ráadásul most olyan magas az erdőtelepítések állami támogatása, hogy a bolondnak is megéri a legelőjére fákat ültetni. Ha még fás legelőt akarnának, azt támogatnánk is! De erdő lesz rajta, szép akácerdő, a gólyák meg járhatnak máshova! De hova?

Nem csoda, hogy szerencsétlen madarak alig találnak táplálékot. Hajnalonként a belterületi utcákon kószálnak, a foci-

Gyurgyalagos partfal

© BANK LÁSZLÓ

hírnökét, a szerencsehozót, még tudunk gyönyörködni a rét felett keringő csapat látványában, a szelek szárnyán vitorlázó égi vándorokban. De lesz-e gólya 2100-ban, ha minden így folytatódik?

MADÁRÁLLOMÁNY FELMÉRÉSEK

A monitoring szemléletű felmérések fontos alapját képezik a madárvédelemnek. A jól kiválasztott fajok indikátorok, állományaik növekedése vagy csökkenése meglehetősen pontosan jelzi a környezetünkben végbemenő változásokat. Az állományadatokat segítik a gyakorlati védelem szempontjainak meghatározását, s a felmerülő problémák időben történő észlelését követően, az esetek egy jelentős részében hatékony közbeavatkozásokkal tudjuk megóvni az élő- és fészkelőhelyeket.

Az egyesület a ritka, telepesen fészkelő és fokozottan védett fajok folyamatos monitorozásával próbálja nyomon követni ezeket a változásokat. Baranyában a ragadozókon, a gyöngybaglyokon és a fehér gólyákon kívül minden évben elvégezzük a haris, a gyurgyalag, a kárókatona, a jelentősebb gémtelpek, a vetési varjú, a parti fecské és a ritka sármányfajok (kerti, bajszos és sövényásarmány) megyei szintű felmérését. Ezen kívül 4-5 községben a füstös és molnárfecskék állományait is vizsgáljuk. A vízimadár szinkronterületek esetében három helyen (Palkonya, Pellérd, Sumony) a csoport tagjai, a Duna baranyai szakaszán pedig a bajai tagtársak végzik havonta a számlálásokat. Néhány tagtársunk a Mindennapi Madaraink Monitoringjában is részt vesz.

A felmérések során felmerült problémákra igyekszünk a lehető leggyorsabban reagálni. Rendszeresen megtisztítjuk a benővényzetesedett gyurgyalagos partfalakat, egyeztetünk a homokbányák tulajdonosaival, hatósági intézkedéseket szorgalmazunk, gyúrunk-gyűrünk, ahol csak lehet és érdemes. Szóval megcsinálunk mindent, amit „szegény” államunknak kellene, cserébe pedig megkapjuk, hogy a természetvédelem csak a gazdag országok hobbija! Mert aki mások helyett dolgozik, annak lehetőség szerint még a kedvét is el kell venni tőle! De legalább világos a koncepció!

A fészkelő madárállományok község-határos felmérését 1989-2000 között végeztük el. A munka eredményeként 164 madárfaj fészkelését mutattuk ki a megyében. A hazai fészkelő fauna 75-80 %-a megtalálható nálunk, ami Baranya kedvező természetföldrajzi adottságaira utal. A települések közigazgatási határainak részletes bejárása során feltérképeztük a gyurgyalagos partfalakat, a harisok számára alkalmasnak tűnő gyepet, sőt még az állóvizet (tavak, mocsarak, stb.) nagy részét is.

A terepbejárások, alkalmi megfigyelések eredményeit a megyei madárfaunisztikai adatbázisban rögzítjük. Ebben 1960 óta szerepelnek adatok, melyek mennyisége rövidesen eléri a 400 ezer rekordot. Az utóbbi években átlagosan 17-20 ezer adat érkezett be az erre a célra rendszeresített nyomtatványon. Az adatközlők száma 50-60 fő között mozog. Tagjainkat arra ösztönözzük, hogy terepi programjaik alkalmával még a leggyakoribb fajokat is jegyezzék fel, hisz néhány évtized múlva ezek adatai is felbecsülhetetlen értéket jelenthetnek.

HÜLLŐ- ÉS KÉTÉLTŰVÉDELEM

A sumonyi táborok „tején” nevelkedett kemény mag már a kezdetekkor kimutatta oroszlánkörmeit. A munkacsoport tagjait nem a „béka nincs, gólya sincs” megközelítés vezette a programok kimunkálásakor, hanem a megismerés és a tenni akarás vágya, amely a céltudatos fajterképezésben és a békák mentésében teljesedett ki. Az utóbbihoz előbb

Szürkegémtelep Mágocs határában

© BANK LÁSZLÓ

Kételtűfelmérés csapadékvizes pocsolyában

© SZEKERES TIBOR

Terelőháló kihelyezése Sikondán

© SZEKERES TIBOR

Orfűi békamentés

© SZEKERES TIBOR

csoportok is megjelennek, a beszerzett polgári természetőrök sokaságáról nem is beszélve. Öröm látni a 10-14 éves gyerekeket, amikor versengve szedik a vödörkbe a terelőháló mögött felgyülemlett varangyokat, az ellenszenv legkisebb jele nélkül, sőt talán a szeretet jegyében. Ezért érdemes dolgozni! Ezt jó látni! Ez a jutalom számunkra! Ez látva töltődünk fel, s nyerjük vissza újra és újra a hitünket, hogy hasznos és jó dolog, amit csinálunk!

A hulló és kételtűfajok községhatáros felmérését mindig megelőzi az adott település kisvízeinek feltérképezése. A megyei állóvíz kataszterünkben jelenleg 660 vizes jellegű élőhely szerepel. Várható, hogy a munka befejezésekor ez a szám még néhány százal bővül. A kataszter a kisvizek egy későbbi részletes állapotfelmérése alapjául szolgál.

A ponttérképezés során eddig 64 települést fejeztünk be teljesen, s további 151 településen végeztünk vizsgálatokat, melyek többségében 60-75 %-os a készenléti szint. A kutatások legnagyobb eredménye egy új haragos síkló élőhely felfedezése.

A munkacsoport tagjai terepbejárásainak nemcsak a célfajok állományait vizsgálják. Feljegyzik a madarakat, a védett növényeket és még minden említésre méltó értéket. Az adatokat a későbbiek során egy községhatáros természetvédelmi adatbázis létrehozására használjuk fel. Ezzel az önkormányzatok helyi munkáját kívánjuk elősegíteni.

Bank László

A cikk második részét terjedelmi okokból a következő lapszámunkban közöljük.

Barna varangy a terelőháló mögött

© SZEKERES TIBOR

Partifecske

- kis vándor nehéz helyzetben -

A partifecske (*Riparia riparia*) a legkisebb méretű, telepesen fészkelő fecskefaj Európában; telepeinek mérete a több százat vagy akár a több ezret is elérheti. Aki már látta a partifecskeké nyüzsgő telepét, azt hiheti, hogy e fecskefaj a leggyakoribb fecske nálunk, ami „érzéki családás”, hisz a Mindennapi Madaraink Monitoringja adatai alapján tudjuk, hogy az ország területének csupán 10%-án számíthatunk arra, hogy partifecskevel találkozhatunk a fészkelési időszakban, míg ez az érték 73% a füsti fecske és 45% a molnárfecske esetében. A másik két fecskefaj számára szinte minden emberi településen van fészkelésre alkalmas hely, azonban partifecske esetében jóval kevesebb fészkelőhely áll rendelkezésre.

A partifecske szinte kizárólag olyan partfalakban fészkel, amelyeken található egy legalább fél méter magas függőleges rész és évente megújul, az előző évi fészkelőüregek nem vagy csak kis számban találhatóak rajta. Ilyen partfalak, fészkelőhelyek, természetes módon döntően a folyók, patakok „mozgása” révén kialakuló szakadópartokon jönnek létre, azonban a folyók, patakok szabályozása miatt ezen partfalak száma jelentősen csökkent, és napjainkra csak a Tisza, a Dráva és néhány más folyó bizonyos szakaszain találhatóak meg

jelentős számban. A természetes fészkelőhelyek nagyarányú csökkenése miatt a partifecskeké jelentős számban kényszerültek homok- és sóderbányákban, építkezések során létrejött függőleges partfalakba (pl. csatorna árkok, alapozások munkagödrei).

Az MME Partifecske-védelmi programja keretében 1999 óta Magyarországon évente felmért közel 4 ezer km² nagyságú területen költő, átlagosan 28 ezer páros partifecske-állománynak a fele fészkel természetes fészkelőhelyen, főként a Tiszán.

A partifecske sajátos szokása, hogy telepei szinte mindig az olyan gyorsan

változó helyeken találhatóak, mint a rendszeresen omló folyómenti szakadópartok, működő homokbányák vagy éppen frissen kiásott építkezési munkagödörök, ahol a madarak minden évben új üreget ásnak. Meghökkenőnek tűnő magatartás ez, hiszen az átlagosan 12-13 g tömegű madarak a kb. 6-7 ezer km távolságban lévő afrikai telelőterületről visszaérkezve, szinte azonnal kezdenek bele az ásásba, óriási erőfeszítések mellett.

Az első látásra „önveszélyes” magatartásra a választ a partifecskeké fészkeiben található élősködők adják, azok közül is különösen egy kullancsfaj, az

Partifecske telep a Tisza partfalában

© SZÉP TIBOR FELVÉTELEI

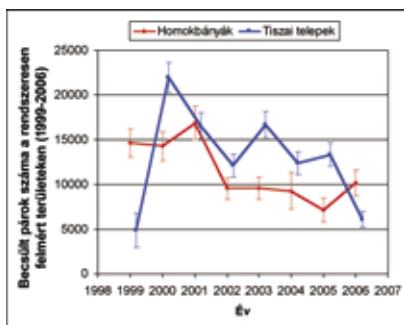

A Paszabi homokbányában lévő partifecskelelep látképe

Ixodes lividus, amely lényegében csak a partifecskenél élősök. Kutatásaink kimutatták, hogy a kullancsok fertőzött fiókák kondíciója és túlélési esélye lényegesen rosszabb a nem fertőzöttekhez képest, és a fertőződés mértéke közvetlenül befolyásolja a kirepülő fiókák számát. A partifecskek számára leghatékonyabb védekezés az élősökökkel szemben, ha fészkeiket olyan partfalban készítik, amelyen nem található üreg az előző évből, mert a régi üregekben áttelelő nagyszámú kullancsok és egyéb élősökök csökkentenék a szaporodási sikert.

A kirepített fiatal madarak száma rendkívüli jelentőséggel bír e vonuló

A homokbányák állománya évente átlagosan 10%-kal csökken 1999 óta! A Tiszán az 1998 évi zöldár utáni évben (1999), illetve a 2006 évi zöldár évében volt nagy csökkenés, de nincs a folyótól távoli állományoknál tapasztalt csökkenés. Feltehetően 2007-ben sok tiszai madár próbálkozik majd homokbányákban 1998-1999-hoz hasonlóan. A teljes magyar partifecske-állományt 40-160 ezer közötti párra becsüljük.

madárfaj esetében, mert a két fészkelési időszak közötti vonulás és telelés során átlagosan az egyedek 60-70%-a elpusztul! A Szaharától délre található afrikai telelő/vonuló területeken bekövetkező szárazságok idején a pusztulás mértéke elérheti akár a 80%-ot is! Az átlagos élet-tartam alacsony, 2-3 év; az eddig ismert legidősebb partifecske 9 éves volt.

Sajnos a vonulási/telelési területen zajló kedvezőtlen események ellen keveset tudunk tenni, azonban a fészkelő területeken annál több lehetőségünk van a segítségre. A védelem érdekében legfontosabb a költségek sikerének biztosítása, mert csak a nagyszámú kirepített fiatal madár tudja pótolni a magas „természetes” pusztulást.

A Tiszán 1986 óta végzett vizsgálataink az állomány nagyságának jelentős éves ingadozását mutatják, amely hátterében mind a távoli vonulási/telelő területeken, mind a hazai fészkelő területeken bekövetkezett hatások szerepet játszanak.

Jelentős különbség tapasztalható a Tiszán és a Tiszától távoli állományok változásában az MME Partifecske-védelmi programjának adatai szerint. A folyótól távoli állományok jelentős, éves szinten 10%-os csökkenése tapasztalható 1999 óta! A rendszeresen megújuló, nagy, zavartalanabb tiszai fészkelőhelyek, mind a hideg, csapadékos és szeles időjárás, mind a tartósan száraz szélsőséges helyzetekben is elegendő táplálékot nyújtanak, rovarokban gazdag

folyómenti élőhelyeken és a partifecskek sikerebben tudnak költeni, ami nagyban magyarázza a különbséget.

Fontos, hogy a meglévő természetes fészkelőhelyek megmaradjanak és bővíljenek a folyóink mentén, elsősorban a Tiszán. Ehhez biztosítani kell az azokat létrehozó természetes folyamatokat (medermozgás) ott ahol az nem jelent közvetlen veszélyt.

Az emberi tevékenység révén létrejött élőhelyeken lévő telepek esetében, ahol a hazai állomány több mint a fele fészkel, nagyon sokat tehetünk. Az állomány zöme homokbányákban költ, ahol sok esetben a védett madarak és fészkeik pusztulnak, nemcsak a figyelmen kívül hagyás, földhordás miatt, hanem pusztán „passzióból” is. Tapasztalataink azt mutatják, hogy ha ezeket a bányákat rendszeresen ellenőrizzük (felmérjük az ott lévő üregek számát, fényképeket készítünk) és megpróbálunk beszélgetni a helyiekkel, akkor az esetek zömében megszűnik az ott korábban tapasztalt pusztítás, mert komoly visszatartó erő jelent, hogy valakik figyelemmel követik a telep sorsát. A pontos felmérési adatok alapján mód van a védelmi előírásokra és a jó szóra nem hallgatók hivatalos számonkérésére.

Komoly problémát okoz, hogy egyre több illegális, vagy már hivatalosan nem működő homokbányát szüntetnek meg, „rekultiválnak”, lerészűzve a partfalakat, amely miatt akár több tíz kilométeres körzetben szűnhet meg az egyetlen

Zöldár során megsemmisült partifecskelelep Rakamaz térségében

fészkelési lehetőség. Ilyenkor gyakori, hogy a tavasszal visszaérkező madarak a fészkelőhely eltűnése miatt beköltöznek a környéken zajló építkezések során készült munkagödörökbe, ahol mindenmű munkát szüneteltetni kell a költségek augusztus eleji befejeztéig, a tulajdonosok komoly bosszúságára. Sajnos sok esetben e fészkelőhelyek megszűnése az ott fészkelő állomány eltűnését eredményezik a következő néhány év alatt. Fontos volna, hogy a partifecskelepeknek helyet adó ilyen helyszíneken a rekultiváció úgy történjen, hogy mód nyíljon a madarak számára szükséges friss, régi üregektől mentes partfalak évről évre való kialakítására április végéig, a madarak visszaérkezéséig.

A partifecske védelme érdekében szükséges, hogy ismerjük azokat a helyeket, ahol e faj fészkel Magyarországon. Kérjük, hogy a Partifecske Hírek internetes oldalon (www.partifecske.mme.hu) nézze meg, hogy az Ön által ismert partifecskelepek szerepel-e a nyilvántartásunkban, és jelezze nekünk a hiányzó telepek adatait. Ha módja van rá, látogassa meg a közeli telepeket, és a megfigyelések adatait, a védelemmel kapcsolatos észrevételeit küldje el számunkra, amellyel nagyon sokat segít ezen kis szorgos, de mégis egyre nehezebb helyzetbe kerülő vándor megóvásában.

Szép Tibor

Köszönetnyilvánítás

Az MME partifecske-védelmi programját és a kutatómunkát a KÖVI (K-36-05-00295D, K-36-06-00132K) és az OTKA (T29853, T042879) pályázatait támogatták. Ezúton mondunk köszönetet a felmérési munkában eddig résztvevőknek: Agócs P., Antal A., Antli I., Argai S., Bagdi A., Ballabás G., Bank L., Bartha Cs., Batty G., Benei B., Bereczky A., Bodor Á., Bodor B., Bogyó D., Bukor Z., Czibora J., Czikora J., Cserhádi M., Csonka I., Csonka P., Darázi Zs., Demeter L., Dezső T., Domina N., Draun L., Farkas R., Fazekas A., Fenyvesi L., Fitala Cs., Fitos E., Galiba F., W. Gálicz K., Godó L. M., Gombkötő P., Görög Z., Grecs A., Gruber Á., Dr. Gyurácz J., Habarics B., Dr. Hadarics T., Halpern B., Hamvas G., Hartwig A., Hegedűs D., Hencz P., Horváth G., Horváth I., Dr. Hunyadi B., Icsó D., Jacsó K., Járvas A., Juhász Á., Juhász R., Juhász T., Jusztin B., Kabai G., Katona M., Kazsu A., Kelemen T., Kinela G., Kiss B., Dr. Kis E., Kiss J., Kiss J., Kiszela G., Kleszó A., Kovács A., Kovács S., Kovács L., Krajnyák Z., Krúg T., Kupai D., Laposa L., Láposi A., Lehel Gy., Lengyel É., Lenner J., Lisztes A., Lovas I., Magai F., Mazsu I., Meizner T., Mihálik I., Mille J., Molnár A., Molnár Cs., Molnár E., Molnár I., Molnár K., Molnár Z., Monoki Á., Nagy Cs., Nagy Gy., Nagy K., Nagy L., Nagy T., Nagy V., Nagy Zs., Németh A., Nyemcsek J., Oravecz Gy., Orosz L., Osir C. M., Osztormayer G., Osztópányi J., Pándi T., Papp G.-né, Papp L., Papp S., Paulovics P., Péli R., Petroszki Gy., Pintér A., Pintér L., Pintér Zs., Pócsi Á., Pongrácz Á., Ragats Zs., Reizing N., Ruzsa A., Saléti Gy., Sali I., Sámuel Zs., Scmotler A., Seres N., Siklósi M., Simig P., Sipos R., Solti B., Somogyi B., Somoskői P., Staudinger I., Steszko F., Suta S., Szabó A., Szabó D. Z., Szabó M., Szabó T., Szanda I., Szanda R., Szecsódi Gy., Szekeres P., Szélnyi G., Szelle E., Szénási V., Szentmihályi G., Szentpáli A., Szomolya Á., Szondi Cs., Takáts Sz., Tarján B., Tasnádi É., Tasnádi L., Dr. Torday L., Tóth J., Tóth K., Tóth M., Tóth Sz., Trungel L., Urbán L., Urbán S., Vámos Z., Varga F., Varga L., Varga P., Vasas A., Vaskó F., Virók V., Wágner L., Weszelinov O., Zákány A., Zörényi S.

Természetvédelmi élőhelykezelés A RÁKOSI-RÉTEKEN

A Madártávlát egyik korábbi számában (2006/4.) már olvashattunk a Rákosi-rétekről, egy hosszabb terjedelmű cikk formájában, „A Főváros Természeti Kincsei” címmel. A cikkben részletes betekintést kapunk a Rákos-patak mentén található élőhelyekről, a területeken végighúzódnak, ún. *ex lege* (törvény erejénél fogva) védett láprétekről és a fokozottan védett növény- és állattani értékekről.

A Rákosi-rétek Budapest X. és a XVII. kerületében helyezkednek el a Rákos-patak északi partján, Rákoskeresztúr és Kőbánya külterületein. A patak a szabályozás előtt hatalmas mocsarakat, tavakat alkotott és megszámlálhatatlan oldalra ágazott szét. A lápok a patakot egészen a torkolatig kísérték.

A terület a középkorban rendkívül változatos vízi világgal rendelkezett. Szabályozás hiányában gyakoriak voltak az áradások, így a pataktól távolabbi területek is folyamatosan nedvesek maradtak, jó körülményeket teremtve a növényzet gyors növekedésének és a terület kaszálásának. A város terjeszkedése során hozzáálltak a terület „rendezéséhez”; a munkálatok teljes befejezése elhúzódtott egészen az 1930-as évekig.

Ekkorra már a csatornába kényszerített patak medrének betonozása is befejeződött.

A Rákos-patak betonmederbe terelése következtében megszűnt a környék vízutánpótlása, a láprétek zöme eltűnt, a megmaradtak pedig kiszáradó jellegű mutatnak. A láprétek jellemző faja a kékperje, és vele együtt több más, értékes, védett növény élőhelye is veszélybe került, mint például a fokozottan védett kornistárnics vagy a fehér zászpa termőhelyei.

A szabályozás előtti ősi állapotból őrzött meg egy keveset a Rákosi-rétek kőbányai és rákoskeresztúri szakasza, amely a hajdani gazdag életközösségek maradványait tartja el a mintegy 15 hektárnyi területen. Budapesten szinte egyedülálló a láprétek jelenléte, ezen kívül Soroksáron található még hasonló területek, ezért feltétlen fontos ezeken az élőhelyeken a természetvédelmi kezelés megoldása és a terület állapotának hosszútávú fenntartása.

A területnek több, egymástól elkülönült része van, az egyik ilyen nyúlik át a XVII. kerületbe, a Határmalom utcától keletre fekvő területekre Rákoskeresztúr határában, ahol több kisebb, egykor egy-

mással összefüggő láprét található; ezeket jelenleg a nád térhódítása és a cserjésedés (szukcesszió) folyamata fenyegeti a rendszeres kezelés (kaszálás, legeltetés) hiánya miatt.

Ennek a területnek a bemutatásával és a lápréteken végzett munkálatokkal szeretnénk megismertetni a kedves olvasót.

A növényzeti feltárások már több évtizede megindultak a területen, de részletes botanikai felmérés a közelmúltig még nem történt. A teljes növényzeti kutatásokat azonban Pintér Balázs, a Tölgy Természetvédelmi Egyesület botanikusa, a Főpolgármesteri Hivatal Környezetvédelmi Ügyosztályának megbízásából végezte el 2006-ban. A védett növényfajok közül a lápi sás és a szibériai nőszirmom kisebb állományai érdemelnek említést, míg a kékperjés láprétek olyan jelölőfajai kerültek elő a területéről, mint a téli sás, a mocsári kígyófüzű és a serevényfüzű. Az elmúlt években még a keskenylevelű gyapjúsás állományait is megtalálták itt a szakemberek, de a tavalyi év során a szinte átláthatatlan nádfoltok miatt nem jártak szerencsével a növényfaj keresése során.

A terület madártani értékei sem szégyennebbek a növénytaniaknál, amely

elsősorban a patakat szegélyező puhafás ligeterdőkre korlátozódik. Főként a harkályfélék találják itt meg életfeltételeiket az idős, odvas fák biztonságában, így a nagy fakopáncs és a zöld küllő igen gyakori költőfaj. Említésre méltó, hogy az egyik ilyen erdőfoltban a fekete harkály fészkelését sikerült bizonyítani, és a fokozottan védett füleskuvik megtelepedését is észlelték az MME munkatársai 2006-ban.

A közeli, nagyobb kiterjedésű nádasokban barna rétihéja költött sikeresen, és különböző nádi énekesmadarak is fészkelnek, mint a foltos és az énekes nádiposzáta.

Hazánk egyik fokozottan védett madara, a haris is több alkalommal előkerült a területéről az éjszakai felmérések során, de minden bizonnyal átvonuló madarak lehettek ezek a példányok, mert többször nem észlelték már őket a nyár folyamán.

Sajnos, mint minden degradált területen, ahol az ember beavatkozott a természet rendjébe, itt is megjelentek az adventív, tájidegen növényfajok.

A közeli szántókról betelepült őshonos gyomok (például a mezei aszat) mellett egyre több helyen jelentek meg (néhol nagy kiterjedésű foltokban) a különböző invazív növényfajok, amelyekből a legagresszívabban terjedő kanadai aranyveszszőt, a lándzsás őszirózsát és a selyemkórót emelhetjük ki. Irtásuk nehéz, időigényes, de mindenféleképp szükséges, mert gyors és agresszív terjedésük miatt az értékes élőhelyekből rövid időn belül fajszegény területek válhatnak, ahol egykét gyomfaj lesz az uralkodó a növénytársulásban.

A cserjésedés természetes folyamata is veszélyezteti a láprét fennmaradását. A nedvesebb területeken a különböző fűzfajok, míg a szárazabb részekben az egybibés galagonya, a vadrózsa és a keskenylevelű ezüstfa terjedt el.

Az MME Budapesti Helyi Csoportja élőhelykezelési akciót szervezett a területre január 27-én, amelyen 25 tagtársunk vett részt. A mintegy 8 hektárnyi összterületű lápréteken a fent említett cserjék és az intenzíven terjedő nád visszaszorítása érdekében végeztünk

természetvédelmi kezelést (nádvágást és cserjéritkítást), hogy biztosítsuk a veszélyeztetett növényfajok életterét és megőrizzük a láprét természetközeli állapotát.

Már a kora reggeli óráktól elkezdtek a munkálatokat a réteken, nagyteljesítményű a motoros fűkaszák segítségével (ezen eszközöket a Pest Környéki Madarász Kör ajánlotta fel számunkra). Elsősorban a fűzbokrokat vágtuk ki és a ritkásabb állományú nádasokat kaszáltuk le, miközben a többi tagtársunk az összegereblyézést és a kihordást végezték. A nap végére hatalmasra nőttek a betakarított nád- és ágkupacok, amit a terület mellett halmoztunk fel. A munka befejeztével az ösvényeket és a láprétek elejét „lezártuk” a kivágott bokrok vastagabb és sűrűbb ágaival, hogy a területen végbe ment változásokat ne vegyék észre az illetéktelenek, és a láprétekre történő bejutást megakadályozzuk, biztosítva ezzel a terület zavartalanágát.

Még számos, ember általi közvetlen veszélyforrás fenyegeti a területet, így sajnos a láprétek közvetlen közelében több illegális (sokszor veszélyes szereket is tartalmazó) hulladéklerakó található, ami jelentős problémákat okoz a területen, mind tájképileg, mind pedig természetvédelmi vonatkozásban, mert veszélyeztetik a természeti értékek hosszútávú fennmaradását, a szennyezőanyagok talajba mosódásával és felhalmozódásával.

Bár kisebb az esélye, de számolni kell a természetközeli réteken a területek fel-

törésével, szántóvá alakításával, mert a megmaradt élőhely-fragmentumokban ez is jelentős kárt okozhat.

Nagyon fontos megőriznünk ezeket a hajdani lápvilág emlékeit őrző kis lápterületeket, mert sajátos mikroklímájuknak köszönhetően rengeteg olyan növény- és állatfaj otthonául szolgálnak, amelyek a környéken máshol nem találják meg életfeltételeiket, vagyis jelenleg még gazdagítják Budapest ezerarcú természeti képét.

A Budapesti Helyi Csoport Vezetősége nevében köszönjük tagtársainknak, akik vették a fáradságot és a zord időjárás ellenére eljöttek és résztvettek a munkában. Fontos, hogy ezek a budapesti védett és védelemre érdemes területek kiemelt szerepet kapjanak a csoport által 1996-ban életrehívott Budapest Programban, mert megfelelő kezelés hiányában nem képesek önmaguk hosszútávú fenntartására.

További természetvédelmi célú akciókat tervezünk egyéb budapesti területekre is, ahogy ezt tettük a Homoktövis Természetvédelmi Területen tavaly novemberben. Szívesen látunk minden érdeklődő tagot további tervezett programjainkon, amelyekről a Budapesti Helyi Csoport előadásain vagy a levelezőlistánkon tájékozódhat. Ha szeretne felkerülni a levelezőlistánkra vagy bővebb információt szerezni az ilyen jellegű munkákról, írjon nekünk a berenyi.zsombor@mme.hu címre.

Berenyi Zsombor

Mit tesz az MME a gyepek kíméletes és fenntartó használatáért?

I. rész: Természetvédelmi érdek is a külterjes gyeptgazdálkodás

Az elmúlt évtizedekben a legeltetett állatok száma drasztikusan lecsökkent hazánkban.

A külterjes legeltetést és kaszálást a természetvédelmi szakma is hiányolja. A fajgazdag pannon gyepek jelentős részét, speciális élővilágukat és tájképi értéküket ugyanis a több ezer éve zajló rendszeres, kíméletes kaszálás, legeltetés hozta létre és tartotta fenn. Amikor a külterjes állattartás a falu életének természetes része volt, akkor a gyepek „kezelése” valóban „fenntartható” és önfenntartó módon történt. A gyeptgazdálkodás kedvezett az élővilágnak, és jövedelmező volt a gazdának is.

GYEPPENNTARTÁS MAGYARORSZÁGON NAPJAINKBAN

Ma országos jelenség, hogy a használat hiánya miatt a gyepek faji sokfélesége, természetessége csökken, s elindul a sokszor már amúgy is kicsiny és elaprózott gyepterületek cserjésedése, erdősödése. Ahol pedig még van legeltetési állattartás, ott gyakran a túl intenzív használat, a nagy állatsűrűséggel járó túlleltetés okoz gondokat.

A természetkímélő módszereket alkalmazó, ÉTT területen vagy AKG támogatással gazdálkodók száma ugyan gyarapszik, de még messze nem éri el a kívánt szintet. (A Natura 2000-es kifizetésekről pedig egyelőre csak jövő időben lehet szólni).

A legértékesebb gyepterületeket ezért a természetvédelem szereplői (nemzeti

A külterjes gyeptgazdálkodás fontos szereplői a juhok

parkok és civilek) próbálják fenntartani.

A fenti, összetett témát karolta fel az MME, a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatán keresztül. Célunk, hogy minél több földhasználót motiváljunk a termé-

szetkímélő módszerek alkalmazására, s ezzel párhuzamosan segítsük a természetvédelmi kezelések legjobb elvárható gyakorlatának kialakulását is.

TERÜLETKEZELÉS TÖBB MINT HATSZÁZ HEKTÁRON

A kezelési és gazdálkodási kérdések összehangolását egy uniós (LIFE-Nature) támogatású projektben valósítjuk meg, amelynek címe „Pannon gyepek élőhelykezelése Magyarországon”.

Partnereinkkel, a Duna-Ipoly és a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal, valamint két családi gazdálkodóval, több mint hatszáz hektárnyi területeken végzünk gyeppenntartó élőhelykezeléseket.

Cserjeterítés

© FÜLÖP GYULA FELVÉTELEI

© VISZLÓ LEVENTE

Parlagi sas-portré

Hat projekt-területünk közül az egyik, a Vértesboglári-gyepeken például az évek óta elmaradt legeltetés hiánya miatt hatalmas területet borított sűrű bokrosodott el, elszórt bokorcsoportokat hagyva. A helyi rackaállományt megduplázva biztosítjuk itt a kellő mértékű legeltetést, és egyes területeken gépi kaszálást is végzünk. A nyáj számára hodályt újítnak fel, és juhász alkalmazásához járunk hozzá. A gyept keresztül-kasul szövő földutakat megszüntetjük, és segítjük visszagyepesedésüket.

MI A TERMÉSZETVÉDELMI JELENTŐSÉGE A HAGYOMÁNYOS GYEPPENNTARTÁS SEGÍTÉSÉNEK A VÉRTESBOGLÁRI-GYEPEKEN?

A ritka, fokozottan védett parlagi sas (*Aquila heliaca*) a Vértesben több mint egy évszázada bizonyítottan költ. Egyik fontos táplálékállata az ürge, projekt-területünk jellegzetes állata. Amennyiben e védett rágcsálónak a legelő juhnyájak kellően rövid fűvű gyept biztosítanak, stabil létszámú populációt képes fenntartani. A gyept folyó hagyományos, legeltető gazdálkodás tehát jelentős mér-

tékben hozzájárul a parlagi sas fenntartásához is.

Hasonlóképpen meghatározza a kíméletes gyepthasználat a gyept egész életközösségét, így például a kerecsensólyom és zsákmányállatai, valamint értékes, védett növényfajok (árlevelű len, agárkosbor, tavaszi hérics, apró nőszirm) élőhelyét is.

A közel egymillió hektárnyi hazai gyept jelentős részénél kiemelt jelentősége van a gazdálkodás és a természetvédelmi kezelések összehangolásának. Ehhez kívánunk mi is hozzájárulni LIFE-projektünkkel, amelynek további tevékenységeiről a *Madártávlat* következő számában adunk hírt.

Bőséges információkkal szolgál a témáról a www.grasshabit.hu weboldal is.

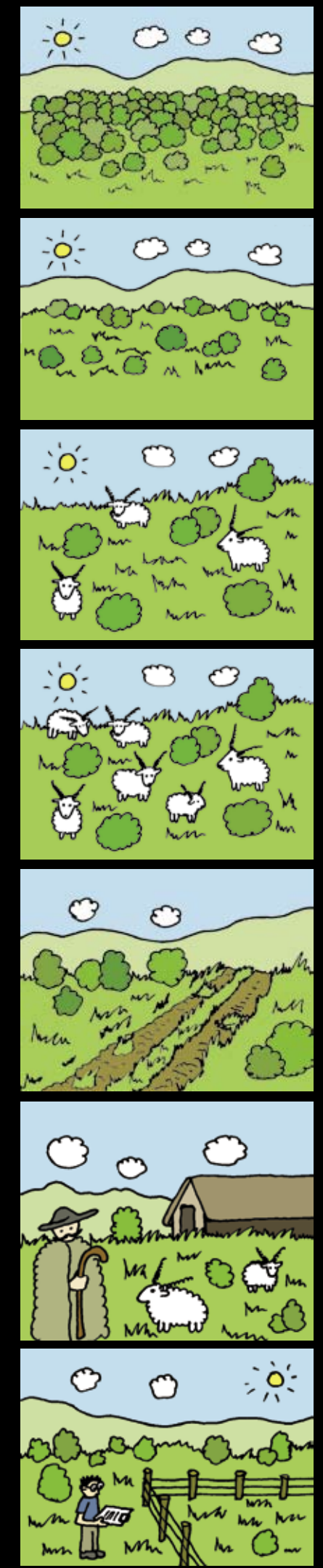
Rév Szilvia

A fűvet eszi, a sast táplálja: az ürge

© RAKÓ ALEX

© KISS MAJA RAIZAI

A hawaii lúd

A táróföld előtt barnásvöröses libák totyognak. Idilli kép, amely nem egy hittérítő újság címlapján, hanem a Hawaii-szigeteken köszönt ránk. Háziállatnak nézhetnénk ezeket a nyugodt, barátságos madarakat; valójában a Hanalei Vadmenedék szélére is ellátogató ludak előkelő státusban vannak, Hawaii állam jelképei ők.

A világ legritkább lúdja a *Branta sandvicensis* – lágy hangja után helyi nyelven: néné – a Hawaii-szigetek endemikus madara, amelyet az állam jelképnek választott. A kanadai lúd (*Branta canadensis*) eme rokona a 20. század első felében a kipusztulás szélére sodródott, akkor mindössze harminc példánya maradt a szigeteken. Hajdanán létezett több nagyobb termetű, valószínűleg röpképtelen rokona, amelyek közül kövület formájában a néné-nui (*Branta hylobadistes*) Maui szigetéről került elő. A II. világháború utáni állományfelmérés kimutatta, hogy a hawaii lúd megmaradt példányai a szigetek sziklás, gyér növényzetű vulkanikus tájaira szorultak vissza. Ennek oka, hogy természetes étleterükön (a táplálékban dús legelőkön, ahol a tojásrakáshoz alkalmas bozótos is található) elszaporodtak a mongúzok, kóbor kutyák, macskák, disznók és a szintén behurcolt patkányok. Ezt csak tetézte a kintről jött betegségekkel szembeni védekezés hiánya.

A mongúzok elterjedése az 1800-as években kezdődött. A század elején meghonosított cukornád a patkányok elszaporodása miatt veszélybe került, ezért 1872-ben W. B. Espeut kísérleti céllal aranyfoltos mongúzokat (*Herpestes aureopunctatus*) telepített Jamaica szigetére, majd 1883-ban a Hawaii-szigetekre is. Lana'i (és állítólag Kaua'i is) mongúzoktól mentes, de az orvadászat és a stressz szintén veszélyes a ludakra nézve.

A hawaii lúd tojójának színe hasonló, mint a gúnáré, de méreteiben kisebb annál, és a többi vízimadártól eltérően párzásuk a szárazon történik. Szerencsére fogságban e faj jól szaporodik, így tenyésztése az 1950-es években, Sir Peter Scott vezetésével az angliai Slimbridge-ben kezdetét vehette. A fogságban történő szaporítás eredményeképp az 1960-as évek óta mintegy 2300 példányt engedtek szabadon, így létszámuk napjainkra az ezerhez közelít. Fennmaradásuk biztosítása, hogy populációjuk három nagyobb szigetre (Kauai, Maui, Big Island) oszlott, de a rendszeres visszatelepítés dacára a faj kis egyedszám miatt populációja továbbra is sebezhető.

Buzás Balázs

© BUZÁS BALÁZS FELVÉTELEI

Minden egy helyen, ami a sikeres megfigyeléshez kell!

- Több mint 100 féle minőségi keresőtávcső
- A legjobb spektívek, kezdőknek és profiknak
- Fényképek, digiscoping kiegészítők
- Masszív állványok
- Szaktanácsadás

*MME tagoknak rendkívüli akciók, kedvezmények.
Aktuális ajánlatunkról érdeklődjön telefonon, vagy személyesen!*

KARCSI ÚJRA SZABADON

2007. március 25-én visszanyerte szabadságát Karcsi, akit Kagyerják Pál, a 20. számú HC's titkára vett gondozásba. A fiatal gólya Órhalomban bújt ki a tojásból, s valamilyen okból nem tarthatott társaival az őszi vándorútra. A teletetés során gondozója ügyelt arra, hogy ne szoktassa emberhez. A madár élelméhez szükséges anyagokat a Cserhát Értékeiért Alapítvány biztosította. A gólya élelmézése a szokatlanul enyhe tél miatt az előzetesen becsült 40 000 forint

© BAHORECZ PÉTER

helyett csak 30 000 forintba került; ezt az összeget részben a Madártávlatban megjelent írás hatására érkező adományok csaknem teljesen fedezték. Ezt – Karcsi nevében is – ezúton köszönjük!

A madarat szülőhelye közelében engedték szabadon. Bízunk abban, hogy a megmentett madár később majd családalapítási szándékkal is visszatér az lpoly-völgybe! Ezzel azonban még várni kell, mert a fehér gólyák csak 5 éves koruk táján érik el ivarérettségüket.

MADÁROKOLÓGIAI ELŐADÓULÉS

A Magyar Biológiai Társaság Ökológiai, valamint a Környezet- és Természetvédelmi Szakosztálya közös Madárokológiai Előadóulést tartott 2007. április 28-án, a Magyar Természettudományi Múzeum Jávorka Sándor termében. A program célja volt, hogy előadásokkal minél több olyan egye-

© RÓZSA LAJOS

temi/főiskolai tanszék, illetve kutatóhely szerepeljen, ahol aktív madárokológiai kutatások folynak. Az egésznapos rendezvény keretei között 18 előadás hangzott el. A kutató biológusok és természetvédelmi szakemberek bevonásával szervezett közös programok azért is fontosak, mert a természetvédelmi intézkedések megalapozásához elengedhetetlen a biztos tudományos háttér, és a kutatóknak is érdemes tisztában lenniük a természetvédelem aktuális feladataival. Bízunk benne, hogy a jövőben egyre több hasonló rendezvény segíti majd a kutatók és a természetvédelmi szakemberek közötti párbeszédet.

MADARAK ÉS FÁK NAPJA

42 diák jutott az országos döntőbe az MME és a Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ) Madarak és Fák Napi tanulmányi versenyén. A természetismereti versenyen a hosszúhetényi gyerekek vittek el a pálmát. Az MME dombóvári csoportjának szervezésében, az ország 14 régiójában megrendezett területi versenyek legjobb csapatai találkoztak Tolna megyében. A versenyt Szabó Loránd, Dombóvár polgármestere nyitotta meg. A közel hétórás tudáspróbán sokféle ismeretről kellett számot adniuk a gyerekeknek, hisz tájékozottnak kellett lenniük a hazai nemzeti parkok, fajok, táplálékláncok, madárhangok, fészkek, termések, és lepkék között, továbbá le kellett írniuk, illetve rajzolniuk azt is, hogyan mentenének meg szakszerűen egy fészekből kiesett gólyafiókát.

A versenyen résztvevő öt legjobb csapat a Ganteline Kft. ajándékaként egyhetes nyári természetvédelmi táborozást nyert.

A verseny részletes végeredménye a www.mme.hu honlapon olvasható.

„FÉSZKELŐDŐ”

Remek madárodúkat készítettek a gyerekek az első alaklommal kiírt „Fészkelődő” elnevezésű odúpályázatra. A versennyel az volt a természetvédelmi szakemberek célja, hogy felhívják a gyerekek figyelmét azokra a madarakra, amelyeknek ők is könnyen segíthetnek egy-egy mesterséges fészkelődő kihelyezésével.

Az odúlakó madárfajok sok helyütt esetleg megtalálnák a szükséges életfeltételeket, de nincs számukra elegendő természetes odú. Ezért fontos, hogy aki közvetlen környezetében is tenni kíván valamit a madarakért, az a madáretetésen és -itáson kívül, helyezzen ki mesterséges madárodúkat, amellyel segítheti az odúban fészkelő madárfajok megtelepedését és szaporodását.

A „Fészkelődő” pályázatra beküldött odúk a Felsőtárkányi Oktató- és Látogatóközpont udvarán szeptember 30-ig megtekinthetők.

Ha tenni szeretne valamit az odúlakó madarakért, de nem tudja hogyan fogjon hozzá, kattintson a www.odu.mme.hu oldalra, ahol minden hasznos információt megtalál: az odúk típusait, a méretezett rajzokat, a kihelyezési tanácsokat, ellen-

őrzési, tisztítási szabályokat, az odúlakó madárfajokat, de megismerkedhet az odúk nem várt vendégeivel, például a pelékkal és mókuskokkal is.

GÓLYAKAMERA

Figyelje Ön is a www.mme.hu honlapról elérhető webkamerán keresztül a zalaistváni gólyafiókák életét! A négy fióka nemrég kelt ki, azóta szüntelenül táplálékért zaklatják szüleit, akik a környező vízpartokról, vizes-tocsogós rétekről hordják nekik a táplálékot.

Ha Zalaistvándon jár, a harangtoronnyal szemben, a kocsmá felett találja a bekamerázott gólyafészket. A különös fémrudak a fészkek alatt ahhoz a speciális, gólyafészektartó kosárhoz tartoznak, amelyeket százszámra helyeznek ki a Magyar Madártani Egyesület és a nemzeti parkok munkatársai azért, hogy a villanyoszlopokon biztonságos fészkelőhelyet kínáljanak a gólyáknak.

Ha Ön is szeretne hozzájárulni a gólyák védelméhez, segítse a kutatókat adatokkal. Figyelje rendszeresen a lakóhelye közelében lévő gólyafészket, és tölts fel megfigyelési adatait a gólyahonlap adatbázisába.

Ehhez a következőket kell tennie:

1. Regisztrálja magát a gólyahonlapon (www.golya.mme.hu).
2. Lépjen be és keresse meg a megfigyelt fészket, vagy fészkeket az adatbázisban.
3. A *Megfigyelési adatok* menüpontnál tölts fel egy-egy fontosabb észlelt esemény dátumát és egyéb részleteit. (Ilyen események lehetnek például: első gólya megérkezése, második gólya megérkezése, párzás, verekedés (idegen gólyával), egyik szülő a fészken ül, tojás kidobása, a fiókák kikéltése, fióka pusztulása, „öreg” madár pusztulása, fióka vagy fiókák kirepülése, fészektartó felhelyezése vagy cseréje, fészkek leomlása stb.)
4. A napi megfigyelések adatainak dokumentálására, az erre célra rendszeresített adatlapot is használhatja, amely letölthető a honlapról.
5. Ha fotókat is készít a figyelemmel kísért fészkekről, akkor azokat is feltöltheti a *Képek a gólyafészkekről* menüpont alatt.
6. Kérjük, az adatok feltöltése előtt tanulmányozza a feltöltési útmutatókat!

Magyarországon jelenleg körülbelül 5500 pár gólya él, állományuk stagnál. A táplálkozótérületeik szűkülése és a középfeszültségű vezetékoszlopokon történő áramütés veszélyezteti őket leginkább. A fehér gólya több nemzetközi egyezmény védelme alatt áll, hazánkban fokozottan védett, természetvédelmi értéke 100 000 forint.

A fehér gólya évente egyszer költ, de fészkeljének megsemmisülése esetén pótköltése („sariúköltése”) lehetséges. A tojó a tojásokat kétnaponta rakja le, az elsőt április végén, május elején. Fészkelja 3-5, ritkábban 1-2 vagy 6-7 közötti tojásból áll. A kotlási idő 28-34 nap között változik, mindkét madár ül a tojásokon. A kotlást általában a második tojás lerakása után megkezdik, ezért a fiókák nem egyszerre kelnek ki. A fiókák 2-3 hetes koráig az egyik szülőmadár folyamatosan védi, árnyékolja őket. A táplálásban mindkét szülő részt vesz. A fiókák kb. 4 hetes korukban állnak fel a fészkekben, 8-9 hetes korukban repülnek ki. A kirepülés után néhány hétig még visszajárnak a fészkekbe éjszakázni.

FÜLEMÜLÉK ÉJSZAKÁJA

Május végén több mint 800 érdeklődő hallgatta az MME madárárszával a fülemülék énekét szerte az országban. Budapesten 340-en, a legnépszerűbb vidéki helyszínen, Debrecenben pedig 122-en voltak a Fülemülék Éjszakáján. A programok nagy része azonos időben zajlott, néhány helyszínen pedig néhány nappal később tartották meg a rendezvényt. Aki nem tudott elmenni az MME által szervezett programra, június folyamán még meghallgathatja a fülemüle énekét. A madárdal iránt érdeklődők a csalogányoknak is nevezett madárfajt a gazdag aljnövényzetű lombterdők szélén, folyókat kísérő fűz-nyár ligeterdőkben, nagy bokrokkal teleültetett parkokban, öreg temetőekben biztosan megtalálják. Memorizálja a fülemüle hangját, amelyet meghallgathat az egyesület honlapján is (www.mme.hu), és próbálja beazonosítani természetes élőhelyén. Ha sikerül, nemcsak azért lehet elégedett, mert új dolgot tanult, hanem gazdagabb lett egy hangulatos madárdalos este élményével is.

© PREISNER BÁLINT

Éneklő csilpcsalpfüzike

(egy festmény születése)

Ha valaki az én szakmában autodidakta, nem iskolákban tanulta a mesterséget, akkor minden alkalmat meg kell ragadnia arra, hogy más festőktől, illusztrátoroktól tanuljon. A nemzetközi madárfestészet kiemelkedő alakjainak (Lars Jonsson, Killian Mullarney, Bruce Pearson, John Busby, Chris Rose, Paschalis Dougalis, Barry W. van Dusen, és még sorolhatnám a neveket) munkásságát figyelemmel kísérve azt tapasztaltam, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a terepi munkára, az élő madarak tanulmányozására, festésére. Ennek a ténynek elég sokáig nem szenteltem kellő figyelmet; főleg a digitális fotózás, digitizálás elterjedésével lustultam el, és referenciának kizárólag fotókat használtam. Egy idő után azonban (szerencsére) fölismertem a közvetlenül a természetből való festésben rejlő hatalmas lehetőségeket, előnyöket, és rengeteg kudarc közepette ugyan, de elindultam ezen az úton.

Ez a füzikés akvarell újabb fordulópontot jelentett a munkámban, ugyanis a megfestéséhez elég kevés fotót használtam referenciának, igyekeztem inkább minél több részletéhez vázlatot készíteni a terepen. A lakóhelyemhez közeli Tamariska-dombra jártam ki egymást követő napokon, ahol egy revírt tartó csilpcsalpot sikerült viszonylag jól megfigyelnem.

Kókay Szabolcs

© KÓKAY SZABOLCS ILLUSZTRÁCIÓI

CERUZAVÁZLAT

Először csak gyors vázlatokat készítettem ceruzával, megpróbáltam minél jobban elkapni a csilpcsalpfüzike karakterét.

AKVARELLVÁZLAT

Amikor végre sikerült néhány olyan skiccet készítenem, amivel már elégedett voltam, a legjobbat kiválasztottam, átmásoltam az akvarelltömbömbé, majd újra a madár után vettem magam. Igyekeztem a színeit pontosan megfigyelni, és kikeverni (a lap alján lévő rengeteg színpróba mutatja, hogy ez nem volt könnyű).

VÁZLAT A KÖRNYEZETHEZ

Madaram éneklés közben elég gyakran visszatért egy nagyobb szürkenyár éppen nyíló barkái közé. Ez a környezet annyira megtetszett, hogy úgy döntöttem, megfestem. Ehhez készítettem ezt a gyors vázlatot (szintén akvarellel). A biztonság kedvéért (és megszakásból) fotókat is csináltam. Utólag belegondolva, ha több vázlatot készítek ezekről a barkás ágakról, akkor a fotók használatát teljesen mellőzni is tudtam volna a festésnél. Legközelebb majd erre törekszem.

A KÉSZ KÉP

Akvarellel festettem meg a képet, mert úgy gondoltam, hogy ezzel az anyaggal adhatom vissza ennek a kis madárnak, és a laza barkáknak a jellegét. Igyekeztem nem elveszni a részletekben, hanem viszonylag gyorsan, elnagyoltan megfesteni az egészet. Az ágakhoz használtam a fotóimat is, de a madár szinte kizárólag a terepi vázlateim alapján készült (egyedül a lábakat ellenőriztem fotón, mert itthon jöttem rá, hogy azt elfelejtettem kint megfigyelni).

A vörösbegy a nyirkosabb talajú lombos erdőket kedvelő énekesmadár

Barátom, a vörösbegy

Nagyon szerencsésnek tartom magam, hiszen iskolai tanulmányaim mellett a természetfotózással foglalkozom, és nemcsak szemmel vagy távcsővel, hanem akár fényképezőgépen keresztül is figyelhetem a madarakat. Így kezdődött a mi barátságunk is a kertünkben lakó vörösbeggel. Először óvatosan, messziről a nagy teleobjektívemmel készítettem első képeimet, amiknek nagyon örültem. A fotós persze igyekszik minél közelebb kerülni a madarakhoz, gyakran úgy, hogy leshelyet épít, de a kertben én csak egyszerűen megpróbáltam közelebb sétálni hozzá. Amint egyre kisebb lett a távolság köztünk, úgy tűnt, mintha nem is zavarná a jelenlétem. A teleobjektívem makroobjektívre kellett cserélnem (amit máskor növények és apró rovarok fotózására használok), és végül már centiméterekről fényképezhettem a vörösbegy portréját. Úgy gondolom, olyat kaptam ezen az aprócska madáron keresztül, amire a legtöbbünk vágyódik: igazi harmóniát a természettel.

A legközelebb akkor kerültünk egymáshoz, amikor váratlanul a vállamra szállt, és tudtam, hogy ez az egyed egészen kivételes madár: ő az én barátom! Néhány közeli fotóval, és egy életre szóló élménnyel lettem gazdagabb. Ezt az élményt elmeséltem fotós barátaimnak is, együtt figyeltük, és ismertük meg a vörösbegy szokásait, mozdulatait: nyújtózkodott, vakarózott, és rendkívül előszeretettel (minden félelem nélkül) ismerkedett a számára új tereptárgyakkal. Fényképeim segítségével szeretném megosztani az olvasókkal is az élményt, amelyet egy fővárosi kertben, lakóházak között élhettem át.

Rakó Alex

E madárfaj a begyén illetve homlokán látható jellegzetes vörös foltjáról könnyen felismerhető

A vörösbegyek között megfigyelhetők egészen barátságos egyedek is

Vörösbegyportré – egészen közelről

© RAKÓ ALEX FELVÉTELEI

AZ ÉJSZAKA NESZTELEN SZÁRNYAI

Szeretem a baglyokat! Meghatározóak gyermekkorom első élményei velük kapcsolatban. Szeretem őket, hiszen titokzatosak, misztikusak, hiedelmek övezik őket. Titokzosságuk abban rejlik, hogy aktivitásuk jórészt eltér az emberektől. Megfigyelésük az éjszaka leple alatt mindig is nagy örömet jelentett számomra. Ezúttal egy csokorra valót szeretnék átadni a baglyokkal való első és különleges találkozásomból a kedves Olvasóknak.

GYÖNGYBAGOLY

A szüleimmel utaztunk Apácatornára egy szép nyári napon, 1983. július 23-án. A falusi gyerekek az árok szélén játszottak, mikor megérkeztünk a kis dunántúli faluba. Csaba barátom már várt, mert tudta, hogy ezen a napon érkezünk a

Gyöngybagoly

© IPI. VASUTA GÁBOR FELVÉTELEI

fővárosból. Mosolygós arccal közölte, hogy gyöngybagoly lakik a templomtorony padlásán. Szinte futva mentünk Ági néni házához. Az idős, hajlott hátú néni a harangozó, kérésünkre elkísért minket a templomba. Csikordult a zár, kinyílt a templomajtó, a nyári hőségtől bódultan érkeztünk a hűvös falak közé. Csigalépcsőn jutottunk fel a karzatra, majd kinyitottuk az orgona mögötti kis

ajtót, és irány a torony! Szinte még most is hallok Ági néni szavait: „Vigyázzatok ám fönt!” Félhomály, fülledt júliusi meleg, porszag, pókháló, és a sarokban két gyöngybagoly. Egy életre eljegyeztem magamat velük. Az akkori élmény nagyon nehezen vethető papírra, egyszerűen át kell élni! Azóta nagyon sok templomtoronyban jártam gyöngybagolyok után, mind más élményt jelentett számomra, de az apácatornai, a legelső, az volt a legszebb a meghatározó.

FÜLESKUVIK

A minisztériumi épület előtt találkoztunk 1993. július 2-án Kalotás Zsolttal. Autóknak a sztrádán robogott, közben Zsolt a füleskuvik fotózásának az élményeit mesélte nekünk. Hamar Tolna megyébe érkezünk. Egy gémtelepelt látogattunk meg, majd késő délután Streit Bélával találkoztunk, aki egy lessátrat adott nekünk kölcsön. Innen négyen a Szálka határában

Kuvik

lévő szőlőhegyre mentünk, ahol a felhagyott gyümölcsösben, egy mesterséges fészekodúnál állítottuk fel a lessátrat, két méterre az odútól. A szürkület beálltával Zsolték hazaindultak. Barátnőmmel a sátorban kucorogtunk, és vártuk az első „jeleket”. Körülöttünk milliónyi tücsök ciripelt, majd lágy füttyentéssel megszólalt mellettünk a füleskuvik is. Az éjszakát hajnalig a lessátor nyílására tapadva töltöttem, és az etető bagolypárt lestem. Az odúban négy folyton éhes fióka étvágyát kellett csillapítaniuk. Reggel nem győztem az éjszaka történeteket Zsoltéknak elmesélni. Az első és a mai napig legszebb élmény volt a faj megfigyelése.

KUVIK

Egykoron sokat jártunk le egy Abony környéki tanyára, barátnőm szüleihez. A tanya nem akármilyen tanya volt ám! A tőszomszédságában egy dűledező

Macskabagoly

grófi kastély állt, körülötte hatalmas fákkal. Kertje romantikus és mesebe illő. Az itt élő Jánosi Csabával sok-sok szép nyári napot töltöttünk el a kastélykertben lévő madáritatónál. A ódon épület mellett kis paraszti porták, az uraság volt cselédházai álltak. 1992. február 29-én fehérbe öltözött a táj; Csabával a kastély körül bókászunk. Az egykori cselédház picikis ajtaján egy görnyedt hátú, fekete ruhás néni jött ki az udvarra; a nyikorgó ajtó és a tető gerincén felette kuvikoló kis bagoly látványa a mai napig előttem él. Később ugyan még sokszor meglestük az itt költő párt, és amikor nyitott ablaknál aludtunk, még a szobában is hallottuk szerelmi hangját nyári éjszakákon, azonban az első élmény felejthetetlen marad számomra.

MACSKABAGOLY

Zsoldos Árpádnak küldtem levelet, amelyben megírtam, hogy szeretnék macskabaglyot látni. Tűkön ültem, nem bírtam tovább várni. Felhívtam telefonon, ekkor ő közölte, hogy hamarosan találkozunk és elmegyünk macskabagoly „lesre”. Repkedtem a boldogságtól! 1991. november 27-én felvirradt a nap. A Batthyány téren, az alsó rakparton találkoztunk Árpáddal, majd terepjárójával a Pilis felé robogtunk. Szinte perceknek tűnt az út, mert olyan előadómódban beszélt a madarakról, termé-

Uráli bagoly

sem láttam egy nap alatt három macskabaglyot három helyen, de lehet, hogy Árpád sem.

URÁLI BAGOLY

Varga Zsolttal, az Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi szakemberével hosszas levelezés után egy találkozót beszélünk meg az Igazgatóság épülete előtt. Nagy várakozással érkezett el 1993. május elseje. Trizs határában ballagtunk fel a madárdaltól hangos, üde zöld tavaszi erdőben. Az emelkedő után kapkodtam a levegőt, mikor Zsolt csendre intett, és közölte, hogy a „tett színhelyére” érkezünk. A teleszkópot összeállítottam, majd beállította egy fix helyre. Belenéztem... Szinte egy magasságban voltunk az alattunk elterülő völgyben épült egerészölyvfészekkel, amelyben egy hófehér színű, pelyhes urálibagoly-fióka pilledt. Az öreg madarak nem tartózkodtak ekkor a fészeken. Kisvártatva Zsolt meglátta a fészek közelében ülő egyik szülőt. Az ámulatból még fel sem ocsúdtam, mikor megjelent a fészek peremén a másik öreg madár, és etetni kezdte frissen kelt fiókáját. Az első és napjainkig is a leglátványosabb találkozásom volt ez az uráli bagollyal.

Erdei fülesbagoly

ERDEI FÜLESBAGOLY

A kamondi Magyar-kúriához egy hosszú fenyőfásor vezetett a faluból. A fák korát csak becsülni lehetett, a falubeli emberek szerint egyidősek a kúriával, mások véleménye szerint sokkal idősebbek annál. Egy biztos, a hatalmas és egészséges fásor páratlan szépségű volt ekkor. 1992. január 4-én Barta Gyöngyivel a lucfenyők között közeledtünk a kastélykert felé, amikor a fehér „meszeléseket” és a nagy mennyiségű köpetet megtaláltunk a fenyőfák alatt. A sűrű ágak közül tekintettek le ránk az erdei fülesbaglyok. Több fán kisebb-nagyobb csoportokban ücsörögtek; összesen lehetnek vagy százan. Mi szorgosan gyűjtöttük a köpeteket a fák alól, mikor a második szatyrunk is megtelt, ránk köszönt az itt működő intézet igazgatója. Meglepődve nézte, hogy mit teszünk! Ő nem hallott még a köpetekről, de közölte, hogy több mint húsz éve telelnek itt az erdei fülesbaglyok. Bánatomra az 1997-es esztendőben kivágták a fenyőfásort, ezzel eltűntek innen a baglyok is örökre. Az élmény azonban a mai napig bennem él, ezt nem lehet eltüntetni!

RÉTI FÜLESBAGOLY

Ólomszínű felhők úsztak az égen. A sárga színű fűtengert enyhe szél ringatta a Tószeg közelében található Sári-

Réti fülesbagoly

legelőn. Szolnok irányából érkeztünk ide Gulyás Kis Csabával, 1994. december 10-én. Az autóból kiszállva elemeztük, milyen jó, hogy ilyen érintetlen helyek is fennmaradtak napjainkban. A településektől távol esik a legelő, talán ezért nem szántották még fel. Csaba régebben kezdett madarászni mint én, így nálam több rutinja volt. Főképp a ragadozómadarak érdekelték. Rápillantott a területre, és azt mondta, hogy ez a hely ideális lehet a réti fülesbagolynak. Magamban sóhajtottam, és arra gondoltam: ha tudná, milyen régóta szeretném már látni ezeket a szép baglyokat. Alig tettünk pár lépést a legelő selymes fűvét taposva, mikor szinte a lábunk mellől szárnyra kapott két réti fülesbagoly. Nesztelenül repkedtek a fűtenger felett, majd a legelő szélén lévő szántóra ültek ki. A fekete földrögökön üldögélő aranysárga színű madarakat nem lehetett szem elől veszíteni. Az első talákozást megelőzően vágyakozva gondoltunk e bagolyfajra – talán ezért nyújtott segítséget számunkra Fortuna!

ifj. Vasuta Gábor

RÉCEMENTÉS

a T-Online székházban

Szép áprilisi péntek délután volt a Költő utcában, az MME dolgozói már a hétvégére készültek. Ekkor érkezett a segélyhívás a T-Online vezérigazgatóságáról, hogy mentjük meg a székház ötödik emeletén, a tetőn szaladgáló kiskacsákat! A hírt némi kétkedéssel fogadtuk, hiszen még a sokat tapasztalt közönségszolgálatos kollégák sem hallottak „kacsákról” a tetőn – lehet, hogy kacsza az egész?! A kiegészítő információk tovább növelték a bizonytalanságunkat, mivel a kérdéses tetőszakaszt, mint tűzoltósági felvonulási területet írták le. Lehet, hogy meg sem tudjuk közelíteni a madarakat? A terepi munkában jártas kollégák – Murphy törvényének megfelelően – nem voltak elérhető közelségben. Nem volt mit tenni, tíz év állatkertészeti tapasztalattal a hátam mögött, félbehagyva a mindig elmaradásban lévő papírmunkát, nekem kellett mennem. Indulás előtt még egy gyors telefonhívást kellett lebonyolítani a Fővárosi Állat- és Növénykertben dolgo-

Az ilyen szituációk az irodaházak recepcióján kezdenek viccessé válni, amikor az ember bejelenti a többnyire feltűnően csinos hölgynek, hogy milyen céllal érkezett. Most sem történt másképpen, különösen a viharvert papírdoboz miatt, ami igen furcsán mutatott a pulton. Szerencsére a „Madarat menteni jöttünk!” kezdetű bemutatkozás most is megnyitott minden kaput, így látogatói kártya nélkül (éppen kifogyott) is felengedtek az ötödik emeleti vezérigazgatóságra. A liftben azért sikerült elbizonytalanítani egy futárt, aki azon izgult, hogy átveszik-e tőle péntek délután a csomagot. A vezérigazgatóságon népes és csinos hölgykoszoru fogadott bennün-

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

zó madarász kollégával, hogy vihetjük-e a fiókákat a madármentő állomásukra. Az igenlő választ követően Kovács Gábor kollégával, egy szállító dobozzal és némi ajándékkal felfegyverkezve autóba pattantunk, és elhajtottunk a Lágymányosi híd budai hídfőjénél lévő exkluzív irodaházakhoz.

ket, és egyből az egyik nagy ablakhoz vezettek. Itt kellett kimászni az alig 50 cm széles, 1 m magas párkánnyal keretezett tetőszalagra. Ez volt a telefonban is említett tűzoltósági felvonulási terület; tűz esetén ide menekülhetnének a dolgozók, hogy könnyebb legyen a mentésük. A frissen kelt tőkésréce-fiókák,

amint megláttak az ablakon kimászni (két ember alig tudta kitámasztani, olyan nehéz volt), rögtön elrohantak a folyosószerű párkány jó 30 méterre lévő végébe. Szerencsére az üldözésük elvonta a figyelmemet a 20 m-es magasságtól (bár én nem félek a magasságtól – csak a mélységtől). Miközben a kacsabefogás zajlott, a dolgozók kerítettek egy dobozt, és elvezették Gábort egy másik tetőszakaszhoz, ahol két további fióka szaladgált. A nálam lévő négy kiskacsával a számuk hatra emelkedett, már csak vissza kellett másznom az ablakon keresztül a dekoratív irodába. A madarak hírére természetesen összeszaladt az egész iroda, simogatták és fényképezték őket.

Miután kiszabadultunk a lelkes tömegből, a madarakat az Állatkert madármentő központjába vittük, ahol fűtött, meleg helyre tették és megetették őket. Szerencsére a récefiókák a kikelésük pillanatától önellátók, a szülők nem etetik őket, így nagy esély van rá, hogy gond nélkül felnövekednek.

Orbán Zoltán

Meghökkenően szokatlan megfigyelések 2007 tavaszán a Hortobágyon

A terepen már sok időt eltöltött madármegfigyelők jól ismerik azt az érzést, amikor az általuk évtizedek alatt aprólékosan vizsgált fajok nem várt viselkedést produkálnak. A Hortobágyon eltöltött 32 év alatt magam is sokszor meglepődtem a madarak „szabálytalankodásán”, amely nemcsak a saját tapasztalataimtól, hanem a kézikönyvekben leírtaktól is eltért. Utólag megmagyarázva a jelenségeket, azt többnyire a pillanatnyi célszerűségnek a madár általi alkalmi kihasználásával lehetett indokolni. A 2007-es év enyhe tavaszán három különösen érdekes megfigyelésem is volt, amelyeket érdemesnek tartok közreadni az alábbiakban.

1. Bagolyköpetből fészekanyagot tépkedő barkóscinege (*Panurus biarmicus*)
Március 27-én a Kunkápolnási-mocsárban a Nagy-Darvas-fenek betekintőjéhez igyekeztem. A víz fölötti bejárópalló deszkáin egy hím barkóscinege gyalogolt előttem, tipegő mozgással. A korlátan néha megpihenő fülesbaglyok jóvoltából a pallón köpetek is heverték. A barkóscinege az egyiket piszkálgatni, tépkedni kezdte, csőrében egyre több egérszört gyűjtve össze. A köpet végül a vízbe esett, a madár utánament, de már nem nyúlt hozzá, eltávozott a gyékényes irányába, ahol az épülő fészke lehetett. Alig két perc múlva visszatért, és egy másik köpetet tépett meg hasonló módon. Az irodalom megemlíti, hogy a fészkek finomabb belsejének béleléséhez nád- és gyékényhelyet, madarak apróbb tollait használja leggyakrabban, de ezek mellett állati szőrszálakat, sőt olykor egérbőr-maradványokat is beépít. Olyanról viszont még nem hallottam, hogy ehhez bagolyköpetből nyerne anyagot.

2. Mély vízbe repülésből lecsapó, csaknem alámerülve zsákmányoló nagy kócsag (*Egretta alba*)
Március 28-án délelőtt a hortobágyi Csécsi-halastó 1. sz. tava fölött kb. 3 m magasan repült egy nagy kócsag, amely hirtelen szinte megtorpant a levegőben, és csaknem függőlegesen, előre és lefelé nyújtott nyakkal az egy méteresnél is mélyebb vízbe vágódott, ahol egy pillanatra csaknem teljesen elmerült, de minden erőlködés és vergődés nélkül emelkedett a felszínre, onnan könnyedén, egyetlen szárnycsapással a levegőbe lendült, és csőrében egy nagyobbacska hallal távozott, amelyet pár másodperc alatt le is nyelt. A nagy kócsagról úszkálást, mélyvízi fürdést és egy helyben szitáló (függőgető) repülést már feljegyeztem, de ilyesféle „csapva bukó” halfogást most láttam tőle először.

3. Pajzsoscankók (*Philomachus pugnax*) idény előtti dürgése egy szántóföldi vaddisznószőron
Április 1-jén a Kunmadarasi-pusztai peremével határos, a Hortobágyi Nemzeti Park területén kívüli nagy, frissen bevetett szántók egyikén kb. 5000 pajzsoscankó futkározott, szemléltomást valami táplálékuk akadt a még kikeletlen vetésen. Ennek mibenlétét próbáltam teleszkóppal megállapítani, amikor feltűnt, hogy kb. 45-50 hím példány egy barnásszürke kupac tetején szorosan összemörülve ugrál, verekszik, körbe-körbe futkos, miként azt április végi-május eleji dürgéskor szokták. Még alig kezdtek kiszíneződni, tollpajzsuk egyáltalán nem volt, de olyan harciasak voltak, mint a dürgés csúcsidőszakában. A furcsa kupacot egy, a tél eleje óta ott levő, egy egész pótkocsirakomány vaddisznóeleség alkotta. Volt abban ocsú, szemeskukorica, táp, magtári seprédék, némi szeszfőzdei cefremoslék, mindez jól összeállva és megbűdösödve. A pár nappal korábban itt dolgozó vetőgépekkel gondosan elkerülték a jelek szerint nemcsak a sertéseknek csábító lerakatot, nyilván az esetleg mégis lépemenő vadisznókban reménykedve. A pajzsoscankók egyébként nemcsak verekedtek rajta, hanem szinte folyamatosan szedegettek, táplálkoztak is. Hogy a felsorolt összetevők melyikét fogyasztották, avagy a berohadt elegyet ellepő rovarok vagy lárvák érdekelték-e őket, azt nem sikerült megállapítanom. Az viszont szinte már az április 1-jéhez méltó tréfának tűnne, ha esetleg az erjedő, cefrésedő massa váltott volna ki belőlük valamilyen agresszív, dühöngő viselkedést, előrehozott dürgési pótcselekvés formájában...

Kovács Gábor

Kanalasgémek színes gyűrűkkel

2003-ban indítottuk útjára a Working Group Spoonbill International segítségével a kanalasgémek színesgyűrűzését Magyarországon. A program négy éve fut, és eddig 340 kanalasgémet gyűrűztünk meg a magyar gémtelpeken. A hazánkban jelölt színesgyűrűs kanalasgémeknek több mint 64%-áról érkezett vissza valamilyen információ, ami kiemelkedően magas megkerülési aránynak számít. Az eddigi megkerülések azt mutatják, hogy kanalasgémek legfontosabb telelőterületei Tunéziában és Olaszországban vannak, de Líbiában és Izraelben is figyeltek meg színesgyűrűs példányokat. A szélsőségesen enyhe 2006/2007-es télen egy Rétszilason jelölt színesgyűrűs kanalasgém például el sem vonult Magyarországról, a telet a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzetben töltötte. Az egyik legizgalmasabb hír egy 2006-ban, Bősárkány mellett, a Nyirkai-Hanyban fiókaként jelölt kanalasgémről érkezett: őt 2007. február 7-én Nigériában figyelték meg olasz madarászok, majdnem 4000 km-re a származási helyétől. A fémgyűrűs jelölések már eddig is rávilágítottak arra, hogy a kanalasgémek egy része átrepül a Szaharát, így hazánkban Maliba és Nigerbe is eljutott már egy-egy fémgyűrűvel ellátott példány.

Pigniczki Csaba

Különös cinegefészkek

A Veszprém megyei Hidegkúton 2007. áprilisában egy barátcinege pár (*Parus palustris*) kezdett fészket rakni a kihelyezett mesterséges odúba. A tojó le is tojt, majd valami oknál fogva eltűntek és egy pár kék cinege (*Parus caeruleus*) vette át a stafétabotot. A kotlást már a kék cinege kezdte meg, a fiókák kirepüléséig kizárólag ők végezték a nevelést. A mellékelt két kép 9 nap különbséggel készült, a második, közvetlenül a kirepülést megelőzően készített felvételen egyértelműen látszik a fajok közti különbség. Tollasodás előtt mindössze a csőrök eltérő erősségű sárgasága volt szembeutó.

Tóth-Almási Péter

© TÓTH-ALMÁSI PÉTER FELVÉTELEI

Vörös gémelek szokatlan utódgondozása

2006 júniusában Tiszaórvényen madarászta egy tónál. Ez a vizes élőhely kis méretű, 1 hektáros. Uralkodó növényzete a széleslevelű gyékény. A tavacska a Tisza 2. víztározó talajvízszint emelésével jött létre. A közepén található vályogvető gödrök árkaiban 3 méteres a vízszint, máshol 1-1,5 méteres. A sekélyebb régiókban nádasos monovegetáció-szigetek alakultak ki. Ezek egyikén jött létre egy hat párt számláló vörösgém-telep. A tó felett négy méteres magasságban ívelő függőcsatornáról még a fiókákat is meg tudtam számolni. Felfigyeltem két fészekre, amelyek éppen a kolónia közepén helyezkedtek el, és nagyon közel, mintegy 40 centiméterre voltak egymástól (valószínűleg a helyszűke miatt). Miközben ezt a fészekgyűttest vizsgáltam, feltűnt, hogy az egyik fészkek tollas fiókái közé egy tokos is keveredett. Erősen gondolkodtam, hogy is történhetett, mikor a másik családból még egy hasonló korú fiatal mászott át. Ebben a pillanatban megérkezett egy szülő a tollas ifjonckozhoz. Erre a másik fészkek fiataljai egy kis nádhídon át lerohanták az éppen etetni készülő anyamadarat, amely agresszió nélkül engedte, hogy az idegenek is „bekapják” majd „megcibálják” a mostoha csőrét táplálék kicsikarása céljából. Ezek után jó ideig együtt maradtak a szomszédok, majd mikor a másik fészkek is megérkezett a szülőmadár, észvesztve átmásztak a másik fészkekbe. Itt a tollasok kaptak potya békabelsőséget. Ez a közösségi élet a megfigyeléseim során végig folytatódott. A madarak mindent megengedek egymásnak, csak a másik fészkekre nem volt szabad rászállni. A költési idő vége felé egyszerű számítással megállapítottam, hogy a közös fészkekben az átlag fiókaszám 4 volt, míg a többiben ez a szám kettőnek felelt meg.

Kiss Balázs

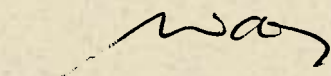
Akinek nincs kertje...

...de szeretne gyönyörködni a fában, virágokban és persze a madarakban, válaszszon egy közeli parkot vagy erdőrészt, amit időről időre bejárva lassan akár a sajátjának is érezhet. Még akkor is, ha nem maga választja meg és ülteti a virágokat, a fák és bokrok is adottak, és többnyire a cinegék részére sem akaszthat ki fészekodúkat. Kertem sajnos nekem sincs, de miután a Gellért-heggyel szemben lakom a Duna másik oldalán, azokon a napokon, amikor csak rövid hajnali vagy reggeli sétára van időm, az öreg hegyet keresem fel. Jó ismerősöm minden fa, tudom, hol nyílnak a különböző virágok, és minden tavasszal várom a haza érkező vagy a fák és bokrok között csak átvonulóként jelentkező madarakat.

Márciusban sárga szőnyeget terít a gyepre a pitypang, ugyancsak sárgák a salátaboglárka kisebb nagyobb foltjai, elgyönyörködöm a kis százsorszép fehér szirmaiban, de örömet szerez a virágzó húsos som és a sétatutak mentén szerényen meghúzódó sok pásztortáska is. Az idei tavasszon minden sokkal korábban virágzott, mint rendszeren. Hófehér ruhába öltözött a májusfa, mindenfelé kéklettek a kis fűrtös gyöngyikék; a köztük nyíló ernyős sárma csillag alakú virágai engem mindig az Alpok havasi gyopárjaira emlékeztetnek. Idő előtt borult fehérbe az ostormén bangita, kezdett virítani a hólyagos habszegfű, és az egész hegyet belengte az orgona lila virágainak édeskés, bódító illata.

Ha enyhül az idő, február második felében messzire hallik a széncinegék tavaszt köszöntő kedves „nyitni-kék”-je, hangolnak, sőt már fuvoláznak is a fekete rigók, márciusban a vonuló vörösbegek gyöngyöző éneke hallható, és a hó végén szólal meg az első, talán áttelelt barátka. Hangosan „zsíroznak” a zöldikék, kacag a zöld küllő, dobolnak és néha egymást kergetik a fakopáncsok. Gyorsan melegszik a sétatutakat helyenként szegélyező vaskorlát, rajta legyek napoznak, de ott nyújtózik és sütkérezik egy-egy fali gyík is. Idén március 3-án már csattogott az erdei pinty, 25-én csilpcsalszfűzikét és barátját hallottam énekelni, április 7-én pedig a még kopasz kőrís legfelső ágán ült és az alatta sétálókkal mit sem törődve bűgött egy örvös galamb. Ez a szép madár az utóbbi években egyre gyakoribb a Népligetben és a Margit-szigeten, és úgy tűnik, meg akarja hódítani a Gellért-hegy általam járt, a szálló felőli oldalát is. Április 10-én halottam énekelni az első fitiszfűzikét, nem sokkal később örvös és kormos légykapó hímeiben gyönyörködhettem, 20-án pedig már a trópusi Afrikából hazatért sárgarigó „huncut a bíró”-ja köszöntött. Az évek során láttam és hallottam a hegyen csak átvonuló, ott rövid időre megpihenő búbosbankát, kakukkot, énekes- és cserregő nádiposzátát, tövisszúró gébicset, karvaly- és mezei poszátát, és még jó néhány egyéb madárfajt is.

Szeretem a „kertemet”, még akkor is, ha gyakran olyan fákat és bokrokat vágnak ki, amelyeket én bizony meghagytam volna, ha a nyári nagy kánikulák idején sem várja csepegőre állított csap az inni és fürdeni vágyó madarakat, és ha tudom, hogy a terület, amit bejárok, legfeljebb gondolatban az enyém. De a madarak szeretik, oda minden tavasszal visszatérnek, újra találkoznak, és végső fokon ez a legfontosabb.

Schmidt Egon

Válogatás 2007 februárja és áprilisa közötti időszak érdekes madártani megfigyeléseiből

FEBRUÁR

Február első napjaiban egy vörös ásólud (*Tadorna ferruginea*) figyeltek meg Sárbogárd közelében. A november óta a Balatonon tartózkodó jeges búvart (*Gavia immer*) februárban (sőt márciusban és április első három hetében) is sokszor látták a szántódi rév közelében. A Bősárkány melletti hansági élőhely-rekonstrukción telelő öreg fekete sast (*Aquila clanga*) egész február folyamán (és március elején is) lehetett látni a területen, ahol a hónap első három hetében többször szem elé került egy nászruhás csuklyás bukó (*Mergus cucullatus*) is. A hónap első hetében egy öreg örvös lúd (*Branta bernicla*) bukkant fel a Tisza-tó Valki-medencéjében. Február első hetének végén egy rózsás gödényt (*Pelecanus onocrotalus*) fényképeztek a Péteri melletti horgásztavon. Februárban kétszer is megfigyeltek egy tojó sövényármányt (*Emberiza cirrus*) Nagyarsány mellett, a Szársomlyón. A hónap második hetében egy hím vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) került szem elé Fertőújlak közelében. A hónap közepén a geszti Begécsi-víztárolón is láttak egy immatur fekete sast (*Aquila clanga*). A hónap második felében egy öreg, téli tollazatú halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) figyeltek meg Tiszafürednél a Tisza-tavon. Februárban bebizonyosodott, hogy a november második fele óta a Kiskunságban telelő – és többször megfigyelt – barna kánya az ázsiai *lineatus* alfajhoz tartozik (*Milvus migrans lineatus*), ennek az alfajnak – az adat hitelesítése esetén – ez lesz az első hazai előfordulása (a madár egészen április közepéig a Kiskunságban tartózkodott, ezen idő során sokan megfigyelték és fényképezték).

MÁRCIUS

A hónap második hetében egy immatur halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) láttak a Hortobágyi-halastavon. Március közepén többször szem elé került egy immatur fekete sas (*Aquila clanga*) Biharugrai-halastavaknál, de ugyanabban az időszakban a geszti Begécsi-víztárolón is megfigyeltek két fekete sast (*Aquila clanga*), sőt ott egy öreg örvös ludat (*Branta bernicla*) is láttak. Ugyancsak a hónap közepén került szem elé a Hortobágyi-halastavon egy immatur jeges sirály és ezüstsirály hibrid (*Larus hyperboreus* × *Larus argentatus*). A március közepe utáni napokban a Kis-Balatonnál (II. ütem) is feltűnt egy öreg fekete sas (*Aquila clanga*), a hónap utolsó hetében pedig a szabadkígyósi Nagy-gyöpön láttak szintén egy öreg példányt. A hónap második felében többször láttak egy hím mandarinécét (*Aix galericulata*) a Soproni-hegységben lévő Fehér-úti-tavon. Március végén a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós területen ismét szem elé került egy öreg hím vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*). A hónap utolsó napján pedig a Biharugrai-halastavakon láttak két vörös ásóludat (*Tadorna ferruginea*). A hónap második feléből a fakó rétihéjának (*Circus macrourus*) kilenc adata van, valamennyi az Alföldről.

ÁPRILIS

Április első napjaiban egy tojó vörös ásóludat (*Tadorna ferruginea*) láttak Gersekerát közelében. A hónap második hetében ismét szem elé került egy hím vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen. A hónap második felében egy kanadai

ludat (*Branta canadensis*) figyeltek meg az abai Holdvilág-tavon. Április utolsó hetében egy nászruhás tojó Wilson-víztaposót (*Phalaropus tricolor*) láttak és fényképeztek a Pusztaszer melletti Bűdös-széken (ennek az észak-amerikai víztaposófajnak ez mindössze a második hazai előfordulása). A hónap utolsó hétvégéjén egy hím citrombillegetőt (*Motacilla citreola*) észleltek a Mezőkövesd határában lévő Hór-völgyi-víztárolónál. Áprilisban összesen tizenhat fakó rétihéját (*Circus macrourus*) figyeltek meg Magyarországon, egy kivételével valamennyit az Alföldön (az egy kivétel az április végén Sopron közelében látott öreg hím példány). Ebben az évben a szokottnál jóval több nagy sárszalont (*Callinago media*) figyeltek meg a tavaszi vonulás során szerte az országban, áprilisban összesen harmincnegyzével alkalommal látták a fajt, a Hortobágyon előfordult, hogy legalább tizenöt példányt sikerült egy területen (Nagy-Vókonya) megszámolni.

Köszönetet szeretnénk mondani a madarak valamennyi megfigyelőjének, hogy adataikat közkinccsá tették, és egyben szeretném felhívni a figyelmüket, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Zalai Tamás, H-5100 Jászberény, Berényi u. 6. (tamas.zalai@www.hnp.hu). Az itt felsorolt adatok egyébként a Nomenclator Bizottsághoz beérkezett jelentésekből, az MME internetes levelezőlistáiról, az érdekes megfigyeléseket közlétevé sms-hálózatból és a www.birding.hu internetes oldalról származnak.

Összeállította: Hadarics Tibor

A lopótök

A lopótök (*Lagenaria siceraria*) egyéves, kúszó, illatos növény. Levelei széles-szívesek, épek fogacskás élűek, alul-felül lágyan pelyhes-molyhosak. A kacsok elágazók. Virágai egylakiak, magánosak, fehérek. Termése fajtánként rendkívül különböző formájú és nagyságú, hengeres, körte vagy palack alakú. Az Óvilág trópusain honos növényt napjainkban már számos helyen (szórványosan Magyarországon is) termesztik. Táperős, televényes talajokon fejlődik jól. Termésből különféle tárgyak, edények, borszívó („lopó”) stb. készíthető. Különösen sokféle használati tárgy alapanyagaként használják az afrikai bennszülöttek. Egyes helyeken fiatal terméseit főzelékként eszik.

Melegigényes és fagyérzékeny növény. A mi éghajlati viszonyainkhoz képest a tenyészideje hosszú. A kertben napsütötte, szélvédett helyre kell ültetni. A szárai akkor maradnak egyenesek, ha támasztékra (például kerítésre, állványra) futtatjuk. Ha állványt készítünk neki, az erős legyen, mert a lomb- és a terméstmög alatt megroggyanhat, illetve az esetleges szél felboríthatja. Célszerű 2-3 méter magas és ferde támasztékot biztosítani számára. A kellő mennyiségű termés érdekében ajánlatos a palántanevelés virágcserepben. Ebből ültetjük ki a kertbe a tavaszi fagyok elmúltja után. Akár egy-két kikelt magból is hatalmas elágazó lombzat fejlődik. Ha túlnötte a szükséges méretet, az inda hegyét vissza lehet csípni. Teraszon (virágládából felfuttatva) jó árnyékot ad. Egész nyáron folyamatosan virágzik és egymás után keletkeznek a termések. A nyár

Lopótök – mint madáretető

© ELI. VASUTA GÁBOR

vége felé keletkező terméseket érdemes lecsípni, így a korábbiak nagyobbra nőnek (a kis termések öszre általában nem érnek be). A tökfélék trágyaigényesek, ezért szerves- és műtrágyával kevert talajba kell ültetni őket.

A megszáradt termések falában fűrészszel nyílás készíthető. Ezen keresztül kiszedhető a belseje, és elkülöníthetők a magok. Ha a magvak barnásak és nem léhák, akkor jók vetőmagnak, de a madarak is szívesen fogyasztják. A nagyobb (és már kiszáritott) lopótöktermésekbe lehet virágot is ültetni, de előbb tegyünk a termésbe hűtőtasakot vagy más műanyag zacskót, hogy a nedves föld ne érintkezzen a tökhéjjal (ellenkező esetben a termés gyorsan tönkremegy). Hogy mit készíthetünk még a tökhéjből – az fantázia kérdése. Így jutott eszembe a megfelelő méretből a fecskéfészkek készítése, de készültek fészkekodók is.

Szadvány Gyula

Lopótök – mint fecskéfészkek

© SZADVÁRY GYULA

A madarak és a víz

Mint minden élőlénynek, a madaraknak is szükségük van a vízre. Túl azon, hogy a szomjukat oltják az itatónál, fürdeni is nagyon szeretnek. Ez egyrészt hűsíti őket, másrészt segít tisztán tartani a tollazatukat. A madáritató olyan fajokat is a kertbe csábíthat, amelyek egyébként másutt táplálkoznak és fészkelnek, egy nagyobb kerti tó pedig a madarakon kívül sok más élőlénynek (békáknak, szitakötőlárváknak stb.) is otthon biztosít. Izgalmas megfigyelni, hogyan isznak és fürdenek a madarak. A füsti fecske például a víz felett alacsonyan szállva, röptében iszik. Ha fürdeni szeretne, egy pillanatra a vízbe veti magát.

© LÓKI CSABA

A madarak többsége tollait felborzolva pancsol a partszegélyben, majd lerázza magáról a cseppeket, végül hosszasan tollászkodik.

A madáritató házilag könnyen elkészíthető, és bármilyen kertben, parkban jól alkalmazható madárvédelmi berendezés. A célnak megfelel egy cseréptál, régi edény vagy egy kötömbbe vajt mélyedés is. A tálat akár a földre is sülyeszthetők, peremük pedig kövekkel, földdel, és növényekkel elrejthető. Az itató alakja tetszőleges lehet, fontos viszont, hogy mindig legyen benne (kb. 1–15 cm-es változó magasságú) víz. A mélyebb vízbe tegyen egy lapos követ, ahol leszállhatnak a madarak, mert nem szeretik, ha túl mély a víz.

A kerti tavat partszegélyét célszerű kisebb-nagyobb kövekkel körberakni, hogy a madaraknak meglegyen a megfelelő átmenet, fokozatosan mélyüljön a víz. Ma már sok helyen lehet különböző méretű és formájú műanyag medencéket vásárolni, amelyekből könnyen lehet kerti tavacsskát varázsolni. Ezek pereme viszont gyakran nem fokozatosan mélyül. Ebben az esetben is feltölthető kövekkel az egyik „partszakasz”. Így elérhető, hogy a vörösbegyától az örvös

galambig a kert minden tollas vendége jól érezze magát.

A madáritató és -fürdő kialakításánál néhány további szempontot is figyelembe kell venni. Nagyon fontos a megfelelő hely kiválasztása – ami nem is olyan egyszerű feladat. Az itató ne legyen tűző napon, de ne legyen közvetlenül bokor alatt sem, mert ott a ragadozók észrevétlenül megközelíthetik a fürdőző madarakat, amelyek vizes tollazattal egyébként is nehezkesebben repülnek. Kerti tavat nem érdemes fa alá telepíteni, mert ősszel behullanának a levelek. Az itatóban mindig tiszta víz legyen. Egy csöpögőre állított kerti csap is folyamatos friss vizet biztosít az alá helyezett itatóban. Néhány madárfaj a fészke elkészítéséhez sarat gyűjt. Kiszámolták, hogy egy fecskepárnak olykor akár 220 kilométert kell repülnie fészke elkészítéséhez, mert a sárlelőhelyek gyakran az épülő fészektől nagyobb távolságban találhatók. Sokat segíthetünk a fecskéknek a sárgyűjtőhely biztosításával: ehhez egy földdarabot egyszerűen át kell áztatni vízzel.

A madarak jelenlétükkel és csodálatos énekükkel meghálálják a gondoskodást.

V. B.

© KARA GYÖRGY

© KOCSI ATTILA

© IMRE TAMÁS

© NAGY PÉTERNÉ

FIÓKÁK, MADARAK, EMBEREK

© DOMBO SZABOLCS

A fiókák kikelése után kevés pihenő jut a madárszülőknek. Az éhesen tatógó csőrök és az eleséget kérő hangok szorgalmas munkára készítetik a felnőtt madarakat. Etetniük kell! Az utódok táplálása egészsznapos, folyamatos feladat, ami sok energiát igényel. A fészeképítésben és a kotlásban sok madárfaj hímje nem vesz részt, de az etetésbe már ők is bekapcsolódnak.

A fiókák egy része (a fészeklakók többsége) szinte csupaszon, magatehetetlenül kel ki a tojásból. Szüleik gondoskodására utalva még hetekig a fészekben maradnak. Ilyen fiókái vannak többek között az énekesmadaraknak, a harkályoknak és a galamboknak. A fészekhagyó madarak (például a lúd- és tyúkalkák stb.) fiókái megvárják, míg a kikelés után megszárad a „pihebundájuk”, majd otthagyják fészüket, és követik szüleiket. Hamar önállóvá válnak.

A MENÜ

A fiókákra sok veszély leselkedik, kevesen érik meg a felnőtt kort. A gondosan kiválasztott fészkelőhely és a megfelelő mennyiségű táplálék növeli a fiókák túlélési esélyeit. A madarak igyekeznek úgy időzíteni a költést, hogy a fiókák akkor keljenek ki, amikor a legnagyobb a táplálékhiány. A különböző fajok egyedei más-más táplálékot igényelnek, amelyek eltérő időszakokban vannak jelen a természetben.

Énekesrigó-fióka
© NAGY KÁROLY

Fiókáját etető széncinege

© KARDOSRETI ISTVÁN

Ezért a különböző fajhoz tartozó fiókák is más-más időszakban kelnek ki.

A korán érkező és fészkelő seregélyek fiókáikat rovarokkal etetik. Gyümölcsöz csak a másodköltésből származó fiókák jutnak. Mindkét szülő eteti, naponta több mint kétszázszor. A párok egy része másodszor is költ. Az örvös galambok szintén korán kezdenek el költöni. Eleinte a galamboknál szokásos begytejtel etetik. A begy a nyelöcső tágulata, ami a táplálék raktározására, felpuhítására, illetve a galambfélénél a begytej képzésére szolgál. A fiókák nevelésének idején a begy hámbélése átalakul, majd levál a begy faláról, és nyállal, valamint a felpuhult táplálékkal keveredve begytejet hoz létre. A galambok később a begyükből puhított magvakkal etetik a fiókáikat.

A fekete rigók utódgondozását könnyű megfigyelni. Kertekben, parkokban gyakran láthatjuk, ahogy a szülők fáradhatatlanul hordják a gilisztafát, hernyókat,

A szárcsafiókák kikelésüket követően elhagyják a fészket, de még hosszú hetekig szülői gondoskodásra szorulnak

apró bogarakat a fészekbe. A fiókák 12-13 napos korukban még röpképtelenül kiugrálnak a fészekből. Elrejtőznek, és jelzőhang segítségével tudatják szüleikkel, hogy hová bújtak. A szülők tovább etetik a fiókáikat. **A földön ugráló rigófiókák tehát nem árvák, nem szabad összeszedni őket!** Ugyancsak felesleges őket a fészekbe visszatenni, mert ismét ki fognak ugrálni. A fiókákra a macskák és a kutyák azonban komoly veszélyt jelentenek. Ebben a kritikus, mintegy kéthetes időszakban a házi kedvenceket távol kell tartani a madaraktól. Amennyiben ez nem megoldható, a fiókákat egy bokor belsejébe, biztonságos magasságba célszerű helyezni. A szülők – a hívóhangok alapján – meg fogják találni a csemetéiket.

A házi rozsdafarkúaknál a fiókákat eleinte a tojó melengeti, és a hím hordja a táplálékot. Később már mindketten etetik. Az első napokban átlagosan 80-100, az 5-13 napos fiókáknak akár 380 alkalommal is visznek eleséget. A rozsdafarkú-fiókák a rigókhöz hasonlóan hamar elhagyják a fészüket. Főleg pókokkal és rovarokkal táplálkoznak, de a földgilisztát is megeszik.

A molnárfecske-szülők felváltva kotlanak, később a fiókákat is együtt etetik. Repülő rovarokkal táplálkoznak. Az összefogdosott rovarokat a szülők kis csomagocskában, a torokzacskójukban vagy a csőrükben szállítják a fiókáknak. Napokig tartó hűvös, esős időben kevés a

táplálék, ezért a fiókák különleges módon igyekeznek átvészelni a nehéz időszakot. Átmenetileg testhőmérsékletük és anyagcseréjük lecsökken, így energiát takarítanak meg. A párok évente kétszer, ritkán háromszor költenek. Ilyenkor a fiókanevelés október elejéig is elhúzódhat. A későn költő szülők, illetve fiókáik nem tudnak a szeptemberben elvonuló nagyobb csapatokhoz csatlakozni.

VAJON ISZNAK-E A FIÓKÁK?

A fiókák fejlődéséhez többek között állati fehérjékre és kalciumra is szükség van, ezért még a magevő madarak is jobbára rovarokkal etetik fiókáikat. Ez az élelem folyadékban is gazdag, ezért a fiókáknak ezen kívül általában nincs szükségük vízre. A nyári kánikulában ugyanakkor néhány madárfaj a begyében vizet hord a fészekhez, ezzel hűtve fiókáit.

SZÁRNYALÁS

Előbb-utóbb a fészeklakó fiókáknak is el kell hagyniuk a fészket. Ehhez előbb megfelelő tollruhát növesztenek, megnőnek és megerősödnek. A repüléshez szükséges izmaikat „tornagyakorlatokkal” erősítik. Az első elrugaszkodáshoz nagy bátorság kell, a fiatal madarak gyakran félnek megtenni ezt. A szülők különböző taktikákhoz folyamodnak, hogy indulásra bírják fiókáikat. Hangjukkal hívogatják őket, vagy táplálékkal csalogatják utódai-

© KARCZA ZSOLT

Füstifecske-fiókák

Rozsdafarkúcsalád a fecskefészekben

© KÓSA GYULA

kat. A kíváncsiság és az éhség végül meghozza az eredményt, és a fiókák szárnyra kapnak. A fészek elhagyása után többnyire még a közelben maradnak, védett helyen várják a táplálékot hozó szülőket.

VESZÉLYBEN

A költés sikerét a ragadozókon kívül az időjárás is nagymértékben befolyásolja. Ha sokáig hűvös az idő, a szülők nem képesek melegen tartani a tojásokat vagy a fiókákat, ami a fészekalj pusztulásához vezethet. Ilyen időben kevesebb a repülő rovar, ami megnehezíti a velük táplálkozó madarak zsákmányszerzését. A hosszan tartó nagy meleg is okozhat problémákat. Egyrészt a hőség a madarak szervezetét is megviseli, másrészt a kiszáradt talajban a giliszták mélyebbre húzódnak. Ez főleg a rigók életét keseríti meg. Melegben viszont könnyebb rajzó rovarokat találni, ami a fecskéknek kedvez.

Természetes jelenség, hogy a zord időjárás csökkentheti néhány faj egyedszámát, de ezek az állományok a későbbi években rendszerint regenerálódnak.

Tragédiát az okozhat, hogy az emberi tevékenység következtében egyre jobban beszűkül és romló élőhelyek már nem biztosítanak megfelelő körülményeket az élőlényeknek. A gyengébb kondíciókkal rendelkező állományokat a rendkívüli időjárás tovább tizedelheti.

Kotló fekete rigó

© POLYAK JÚLIA

A madarakra (és a többi élőlényre is) az ember jelenti a legnagyobb veszélyt. Annak ellenére, hogy az emberiség mára a legtöbb természetes élőhelyet megváltoztatta (általában tönkretette), nem állt meg a pusztítás. Egyesek véletlenül vagy szándékosan mérgezik a madarakat, kivágják a biztonságot nyújtó fákat, leverik fészkeiket, és mindenütt elektromos vezetékek nehezítik a repülésüket. A környezet, és természetvédő szervezetek száma egyre nő, környezetünk állapota mégis tovább romlik. Ez a folyamat nem is fog megváltozni addig, míg az emberek többsége nem érez valódi felelősséget környezete iránt. Bolygónk védelme mindannyiunk személyes felelőssége, a civil szervezetek és a kormányok ehhez csak háttérrel adhatnak.

Vándor Barbara

Egy kis meteorológia

TUDOD-E, HOGY

- a 2006/2007. tél volt a legmelegebb Magyarországon évtizedek óta?
- januárban 6,4%-kal volt magasabb az átlaghőmérséklet a szokásosnál, ami 100 éves rekordot döntött meg?
- az enyhe telet az ízeltlábúak zöme átvészelte, ezért az idei tavasz rovarcsemegében nagyon gazdag volt a madaraknak?
- a fészkekben élő paraziták is életben maradtak, sok bosszúságot okozva például a fészükre visszatért füstű fecskéknek?
- a rágcsálók számára is kedvezőbb volt a tél, ezért a rágcsálókkal táplálkozó madarak idén több élelmet találnak?
- a növények körülbelül egy hónappal korábban virágoztak?
- azok a vonuló madaraink, amelyek a telet Dél-Európában töltötték, a korai tavaszt érzelve hamarabb érkeztek vissza hazánkba
- odúlakó énekesmadaraink korábban kezdtek költésbe?
- bár a globális felmelegedés hatása már érzékelhető, mégis egy-egy kivételesen meleg tél előfordulása természetes jelenség a Föld életében?

LÉGY EGY NAPRA METEOROLÓGUS!

Válassz ki egy napot, és végezd el az alábbi méréseket minden órában a szabadban egy kijelölt ponton! Megfigyeléseidet vezesd naplóba!

- Hőmérséklet mérése: fontos, hogy a hőmérőt árnyékban használd, ugyanis napon túlzottan felmelegszik a higany, és magasabb értéket mutat, mint amilyen valójában van!
- Széljárás mérése: szúrj egy botot a földbe, köss a tetjére egy fonalat, a fonal mozgásából egy iránytű segítségével megállapíthatod, hogy merről fúj a szél – a szeleket aszerint nevezd el, hogy merről fújnak!
- Jegyezd fel, hogy az adott időpontban napos-e, felhős-e az ég, esik-e az eső!
- Figyeld meg a közelben élő madarak mozgását; találsz-e összefüggést a napi hőmérséklet-változás és a madarak aktivitása között?
- Végezhetsz heti vagy havi rendszerességű méréseket, így pontos képet kapsz környezeted időjárási változásairól!
- Érdekes lehet megismételni méréseidet minden év ugyanazon napján...

Rejtvény

A	J	P	O	K	L	E	S	Ü
D	B	S	U	É	T	G	I	G
H	T	Ú	Z	O	K	E	F	R
U	N	Ö	V	Á	C	N	T	E
V	A	K	R	Ó	R	I	B	Y
F	Í	É	Y	P	I	C	L	A
R	G	Z	M	A	E	Ö	S	S
N	Á	D	I	R	I	G	Ó	A
A	Q	I	R	T	Ó	G	É	V
R	P	B	Ó	I	A	Ü	K	M
U	T	A	D	B	Ó	F	S	E
K	Ú	Y	T	I	Z	Í	V	S

A betűrejtvény hat madárfaj nevét rejt. Találd meg ezeket (keresd minden irányban)! Melyikük a kakukktójas és miért?

A Madártávlát 2007/1. számában feladott rejtvényünk helyes megfejtése: A – hóvirág, B – tavaszi tőzike, C – magyar kikerics, D – téltemető, E – tavaszi hérics

Nyerteseink:
Kócza Erika, Mihály
Forintos Nikolett, Dunakeszi
Vécsei Gyöngyi, Edelény
 Nyereményük a *Lepkebarát kert* című könyv.
 Gratulálunk!

Szerinted más-e az idei tavasz, mint az előző?

Anna (12,5 éves)

Az idei tavasszal sokkal több a madár, mert többen élték túl a telet, nem fagytak meg és könnyebben találtak maguknak táplálékot. A növények számára is könnyebb volt. Sokkal több virág van nálunk a kertben, mint az előző években.

Ottó (10,5 éves)

Igen, a környezetszennyezés miatt kilyukadt az ózonpajzs, a Föld éghajlata melegszik. A délebbi állatok északra költöznek.

Orsolya (11 éves)

Szerintem más, mert az idei tavasz hamar jött, télen melegebb volt, nem volt annyi hó, a virágok és a rügök hamarabb kibújtak, a madarak hamarabb kezdtek el énekelni és fészket rakni. Emlékszem, hogy télen leesett egyszer egy nagy hó, de nagyon meleg volt, ezért azonnal elolvadt.

A gyerekek Zsoldos Árpád Madarász Sulijának tagjai.

MADÁR TÁVLAT

Az idén 33 éves (az MME-vel is egyidős) Kovács György több mint 20 éve aktív tagja a Dombóvári Helyi Csoportnak. Öt éve foglalkozik természeti témák (főleg madarak) festésével. Képei készítéséhez akvarell és gouache festéket használ. A különböző technikákat a már ismert természetfestők képeinek másolásával sajátította el. A mai napig nagy hatást gyakorolnak rá Ian Lewington, Michael Demain és Matyikó Tibor alkotásai. További festményei megtekinthetők a világhálón a www.madarfestmenyek.atw.hu címen. Megrendeléseket a honlapján található elérhetőségein vagy a 06-20/374-8280-as számon lehet egyeztetni.

Barátrécék

Gyurgyalag

Örvös légykapó

Fácánportré

Megfigyelni és megörökíteni

Egyszerű. Gyors. Pontos.

Üdvözöljük a digitális világban! Másokkal is megosztható, egyedülálló élmények részese lehet. A Swarovski Optik Digitális Kamera Bázisa a digitális fényképezőgépet közvetlenül a teleszkóp okulárjához rögzíti – a teleszkóp lesz az objektív. Saját fényképezőgépével örökíthet meg nagy távolságról is elképesztően részletgazdag képeket. A megfigyelési- és fényképezési mód közötti gyors váltás egészen egyszerű, az objektum folyamatosan a látómezőben marad.

SWAROVSKI
OPTIK